

Med venlig hilsen

 Anders Overgaard Bjarklev
 Rektor på Danmarks Tekniske
 Universitet og på vegne af Rektorkol-
 legiet under Danske Universiteter

 Nils Strandberg Pedersen
 Bestyrelsesformand på Københavns
 Universitet og på vegne af Formands-
 kollegiet under Danske Universiteter

Uni-ledelser: NEJ til Pinds statsstyring

Lovforslag om indirekte ministerudpegning er brud på armslængde-princippet mellem politik og universitet

”Bestyrelsesformændene og rektorerne er modstander af, at bestyrelsesformanden udpeges af udpegningsorganet. Bestyrelsesformanden skal vælges af bestyrelsens midte. Det giver bestyrelsesformanden legitimitet ...”

Med disse ord afviser universitetsledelserne – se underskrifterne ovenfor – blankt minister Søren Pinds forslag om indirekte ministerudpegning i deres fælles høringsvar på lovudkastet. Den fælles front mod ministerens udkast er noget af en begmand for ministeren, for den kommer ikke bare fra rektorkredsen men også fra de erhvervsfolk, som sidder i bestyrelserne og som er bestyrelsesformænd i dag. Det er ellers dem, som Venstreministeren gerne lytter til.

Også AC og universitetsfagforeningerne DM og Djøf har skarpe afvisninger.

Det bliver interessant, hvordan minister Pind håndterer den skarpe afvisning af mere statsstyring. Vil han fastholde forslaget og få et modsætningsforhold til uni-ledelserne? Vil han finde en kompromismodel? Eller vil han vælge at droppe lovforslaget, som er varslet til fremsættelse i april?

Lovudkastet blev sendt til høring i slutningen af februar. Overskriften lød uskyldigt, at det handler ”bedre ledelse på universiteterne”.

”Men djævelen sidder jo i detaljen, for det fortælles ikke, HVEM det er bedre ledelse for? For universitetet, de studerende eller forskerne? Eller er det bare et bedre redskab til statsstyring?”, spurgte **Socialdemokratiets ordfører Mette Reissmann**. Soe’erne er ikke længere

med i en forligskreds om Uni-Loven, som eks-minister Esben Lunde opsagde. Det er Dansk Folkeparti – som ikke længere har frihedsfundamentalisten Jesper Langballe som ordfører – heller ikke, men på Christiansborg forlyder det, at de har nikked ja til forslaget, og så er der flertal bag ...

Uafhængige bestyrelser

Uniledelserne konstaterer som afsæt, at Uni-loven gør uni’erne til ”selvejende institutioner med udstrakt autonomi, frihed og (politisk) uafhængige bestyrelser” – og det er uni-ledelsernes ”utvetydige indstilling”, at den uafhængighed må der ikke sættes spørgsmål ved. Ledelserne mener, at universiteterne ”alene skal reguleres via den gældende lovgivning og ikke gennem politisk udvælgelse af bestyrelsesmedlemmer eller bestyrelsesformænd”.

”Lovforslaget bryder med disse grundlæggende principper og er et opgør med de politisk uafhængige universitetsbestyrelser og med forskningsfriheden. Det er et afgørende brud på armslængde-princippet, at ministeriet bliver dybt involveret i indstillings- og udpegningsprocessen, som det fremgår af lovforslaget”.

Uni-ledelserne erklærer sig som utvetydigt modstander af, at bestyrelsesformanden udpeges indirekte af ministeren (via de foreslåede organer). Det er bestyrelsen, som bør vælge formand. Og hvis ministeren alligevel insisterer på sine udpegningsorganer, så må ministerens indflydelse og repræsentanter her udgå ...

Se analyse: *Ministerstyring* s. 18

Hvis læreren underholder 6
 Studenter har givet deres uddannelser karakterer:
 UDDANNELSESZOOM

Popularitet som kvalitetsmål 8
 Vil Søren Pind bruge studenter-ranking til at belønne eller straffe studier i ny bevillingsmodel?

En tænketank på uni’? 10
 AU vil give husly og adresse til et privat center, som ikke forsker

TEMA: Pinds dannelse 12-15
 Søren Pinds forslag om filosofikum blev også foreslået for 17 år siden. Men i dag er der altså ’fagenes videnskabsteori’, mener studieledere

AU NOVANA-rapport 16
 afdramatiserer
 - lyder kritikken fra
 Naturfredningsforeningen: De burde i stedet advare mod voksende forurening

ANALYSE: Ministerstyring 18-27
 Hvad vil være konsekvensen af Søren Pinds forslag om indirekte ministerudpegning af bestyrelsesmedlemmer?

Ph.d.-succes 28
 - med ubesvarede spørgsmål.
 RAPPORT

'Minister rammer forbi'

Uddannelses- og forskningsminister Søren Pind har sendt 'Lovforslag om bedre rammer for ledelse på universiteterne' i høring. Hvis ministeren lyttede mere til universiteterne og de studerende, kunne ministeren ramme bedre. Denne høring er overflødig. Allerede på skitseplanet er ideerne om den yderligere ministerielle indflydelse på universitetsbestyrelserne og specielt den siddende ministers direkte afgørelse ved udpegningen af universitetsbestyrelsernes formænd blevet imødegået med gode argumenter.

Lovforslaget nævner, at ændringen 'skal ske med respekt for de grundlæggende principper om fagligt selvstyre og armslængde i forhold til det politiske system'. Ikke overraskende er det så netop selvstyret, som begrænses ved, at ministeren gennem indflydelse på indstillingsorgan og udpegningsorgan sikrer, at kandidaten til formandsposten i universitetsbestyrelsen bliver den rette. Som dobbeltkontrol kan kandidaten kun blive den faktiske formand efter ministerens sluttelige godkendelse. Således bliver formanden ministerens mand! For enden af ministerens armslængde sidder ministerfingrene og holder formanden i ørerne. Lovforslaget lægger op til, at ministeren holder formanden i ørerne, formanden holder rektor i ørerne etc., og således vil universiteternes forskere blive holdt i ørerne af politikere. Forskningsfrihed erstattes af politisk styret forskning.

Hvorfor nu alt det sort-maleri her i FORSKERforums leder? Er Søren Pind ikke en fornuftig mand, som taler pænt om forskning og lægger stor vægt på universiteternes bidrag til generel dannelse? Måske – men når vi fastlægger

love og regler for centrale institutioner, så er det jo netop for at undgå, at pludselige politiske skift i pænhed og vægtning skal kunne nedbryde samfundsvigtige områder. Danske universiteters internationale anseelse vil falde ved yderligere politisk styring. Universiteternes forskning skal være fri for politikernes indblanding, ligesom domstolene skal være det. Forskernene burde være værnet – fx gennem reel fastansættelse, som findes i amerikanske universiteters 'tenure' – på samme måde som domstolenes dommere er sikret mod indblanding. Det demokratiske samfund fungerer på basis af centrale uafhængige institutioner. Filerier piller ved demokratiets kerne.

“ Ministeren holder formanden i ørerne, formanden holder rektor i ørerne etc., og således vil universiteternes forskere blive holdt i ørerne af politikere.

Men er det ikke sådan – også i et demokrati – at den, der betaler for musikken, også bestemmer, hvad der spilles? Lovforslaget skal tydeliggøre universiteternes store samfundsmæssige betydning og ansvar. Men forslaget model kan ikke sikre samfundet – os alle – mod, at det i

stedet bliver ministerens og regeringens kortsigtede interesse, som varetages.

Hvorfor fremsættes forslaget? Ministeriets publikation 'Kortlægning af de lovgivningsmæssige rammer på de videregående uddannelsesinstitutioner' foruddiskonterer: 'Bestyrelsens overordnede ansvar for kvalitet og relevans i kerneopgaverne samt prioritering af effektiv ressourceudnyttelse kan med fordel præciseres i institutionslovene'.

Man skal vist være minister for at se fordelene ved forslaget. Derimod er høringens milde løfte om, at forslaget vil mindske behovet for detailstyring, klart positiv for universiteterne.

Det er imidlertid vanskeligt at tro, at den faktiske detailstyring bliver mindre med ministerens formand for bordenden. Flere har også tidligere talt om, at snarere end indgreb som 'dimensionering' og 'fremskridtsreform' så burde ministeriet i dialog med universitetet lave aftaler herom i langsigtede udviklingskontrakter. Udviklingskontrakter skal nu erstattes af længerevarende 'strategiske rammekontrakter' for det enkelte universitet. Virkeligheden vil skulle vise, om potentialet for relevante og langsigtede kontakter realiseres.

Forslaget inkluderer, at universiteternes bestyrelsesmedlemmer tilsammen skal have indsigt i forskning og forskningsbaseret uddannelse. Universitetsfolk og studerende har den indsigt og kan allerede nu afvise forslaget. Den politiske styring af universiteterne vil være forhindrende for, at universiteternes forskning og uddannelser på bedste vis kan medvirke til et samfund med udvikling og vækst.

KU narrede Pind & Gersing

Søren Pind indkaldte til hastemøde for at blande sig i KU's kommende formandsvalg.

Men blev overhalet af KU's bestyrelse, som selv ville bestemme

Den 1. april skiftede KU overraskende bestyrelsesformand. Det skulle egentlig først ske 15. september, men den nuværende formand, Nils Strandberg Pedersen, trak sig i utide ”af personlige grunde”. (Han fortsætter dog som menigt bestyrelsesmedlem indtil 15. september).

Bag skiftet i utide lå en smart finte fra KU's bestyrelse, for så slap de udenom **minister Søren Pinds og dept.chef Agnete Gersings** forsøg på at blande sig i, hvem der skal være ny KU-formand.

Pind & Gersing havde nemlig signaleret, at de ville suspendere KU's bestyrelses procedure og tidsplan for formandsudpegning (efter den nuværende lovgivning, hvor formandsvalget er et internt bestyrelsesanliggende). Pind & Gersing ville have valget udsat, så det skulle ske efter deres kontroversielle lov om indirekte ministerudpegning – selv om lovforslaget først fremsættes i april, og selv om loven først skulle være gældende fra 1. juli.

Pind indkaldte til hastemøde

KU's ledelse benægter dog, at der ligger særlige intriger bag udskiftningen af bestyrelsesformanden og afviser, at der er tale om en særlig manøvre: ”Vi opfatter på ingen måde skiftet af bestyrelsesformand som en finte. Skiftet har været længe undervejs og er helt uafhængigt af politiske forhold. Ministeriet har i øvrigt været informeret om skiftet”, forklarer **vicedirektør Jasper Steen Winkel**

Uanset KU's afdramatisering, så har Pind & Gersing lavet korridorpres i de seneste uger for at få KU-bestyrelsen til at udsætte sit formandsvalg. Det fremgik af en mødeindkaldelse fra minister Pind. Han indkaldte KU-ledelsen med henblik på ”at drøfte en hensigtsmæssig proces for tilrettelæggelse af overgangsperioden, indtil de nye procedurer træder i kraft”.

Med KU-bestyrelsens udpegning i utide – som sker helt efter reglerne om bestyrelsens selvstyre – gør KU-bestyrelsen nu dette møde overflødig, hvis dog ikke Pind & Gersing kommer med en ny dagsorden, der handler om, at KU skal spankes for civil ulydighed.

Formand Nils Strandberg afløses af Mads Krogsgaard 1. april.

Ministeriets onde øje på KU

Pind & Gersings kontroversielle lovforslag handler om, at ministeriet vil have mere direkte styr på uni'erne. Det skal ske via en bestyrelsesformand, som indirekte udpeges af ministeren efter en kringlet udpegningsprocedure.

Pind & Gersings hastværk og særlige interesse i KUs formandsudpegning – som fremgår af FORSKERforums aktindsigt i sagen – skyldes, at hvis Pind & Gersing ikke fik indflydelse på udpegningen nu, så går der fire år, før de kan få indflydelse (via den nye lov). Og det er ingen hemmelighed, at især ministeriet og Gersing har et ondt øje til KU efter KU-ledelsens protester mod ministeriets ”dimensioneringsforslag” for nogle år siden. Derfor ønsker hun en mere ministerloyal bestyrelsesformand ind på KU.

Forvaltningsrets-professor: Ikke ulovlig henstilling

Men hvad er ministerens hjemmel til at intervenere i KU's procedure? Må en minister begynde at forvalte på baggrund af en lov, som endnu ikke er fremsat??

”Der er ikke noget ulovligt i ministerens mødeindkaldelse. Positivt kan det jo ses som en venlig orientering og god rådgivning, negativt som et forsøg på at intervenere i KU's procedure ud fra de nuværende regler”, svarer AAU-forvaltningsretsprofessor Sten Bønsing.

”At KU sætter sin søgnings-procedure i gang et halvt år før udpegning, er ikke

unormalt, for det tager vel en 4-6 måneder at finde nye bestyrelseskandidater, så disse er klar et par måneder før tiltrædelse. Og KU har ingen særlig grund til at forsinke sin udpegningsprocedure, for hvad hvis lovforslaget slet ikke bliver fremsat?”

Ministerens hastebrev om overgangs-procedurer har også nogle mærkelige formuleringer, fx om ’midlertidig forlængelse af udpegningsperioden’, og at bestyrelsen kan vælge en fungerende formand. Det kunne ligne trusler om, at ministeren vil fyre alle bestyrelser med den nye lov for at få ret til at udpege sine bestyrelsesmænd efter sin nye lov.

”Det er rigtignok nogle underlige formuleringer. Det udsendte høringsoplæg omtaler ikke en sådan fyring, og det lyder drastisk. Men det kan jo komme ind i lovforslaget, og så kan Folketingets flertal jo stemme det igennem.”

jø

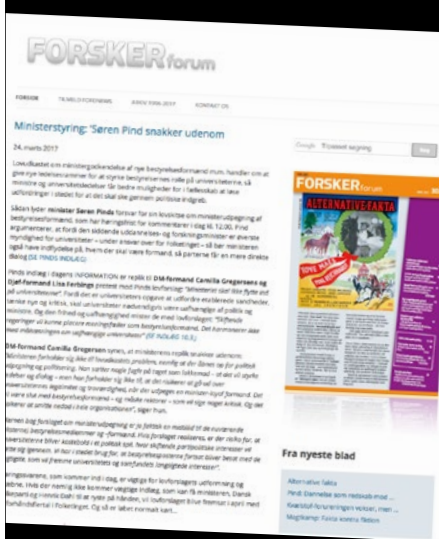
KU gift med NOVO

KUs nye formand er Mads Krogsgaard Thomsen, som internt i bestyrelsen er kendt som forfægter af KU's autonomi og selvstyre. Han er uddannet dyrlæge, har en ph.d.-grad fra Landbohøjskolen, er koncerndirektør på NOVO og har siddet i bestyrelsen siden 2012. Men udpegningen af Krogsgaard er kontroversiel på andre måder. Han er nemlig koncerndirektør på NOVO, som er KU's største private sponsor.

Nogle vil kalde Krogsgaard inhabil ved at henvise til, at det skaber lidt for tætte bånd mellem en enkelt koncern og et universitet. Udpegningen lever ikke op til reglerne for bestyrelsesmedlemmers uafhængighed. Der bør nemlig ikke udpeges bestyrelsesmedlemmer, som har mandat fra en organisation eller et bestemt firma, eller som ”har en væsentlig økonomisk interesse i en virksomhed, der fungerer som professionel rådgiver eller udfører opgaver af lignende karakter for universitetet” (Kodeks: God universitetsledelse 2003).

SE SIDSTE NYT PÅ
forskerforum.dk

Esben Lunde hemmeligholdt data

Det var usandt, da miljøminister Esben Lunde Larsen forklarede, at NOVANA-rapporten var forsinket, fordi AU-forskerne ikke havde færdiggjort den. Men AU kunne dokumentere, at den var afleveret 24. november – altså lang tid før ministeren frigjorde den (16. januar).

En spekulation lød, at ministeren bevidst forsinkede den, fordi frigivelse af de dårlige tal – som afslørede stigende kvælstofforurening 2013-15 – kunne være politisk ubekvem i forhold til ministerens forhandlinger med EU om håndtering af kvælstof-forurening. Han afviste imidlertid at oplyse, om og hvornår EU var oplyst om 2015-data, fordi ”Regeringen ønsker at bevare et fortroligt forhandlingsrum” om Landbrugspakken og vandramme-direktiver (svar 432 til Maria Gjerding (EL)).

Men nu afslører FORSKERforums efterlysning i EU-systemet, at ministeren/ministeriet ikke videregav de dårlige data i december. EU fik dem formentlig først efter offentliggørelsen 16. januar.

”Kvælstofdata for 2015 offentliggjort i forbindelse med NOVANA-programmet blev ikke officielt fremsendt til Kommissionen af de danske myndigheder. Kommissionen er dog bekendt med de oplysninger vedrørende kvælstofudledningen præsenteret i NOVANA’s rapport”, oplyser en talsmand for EU’s miljøkommissær (pr. e-mail).

Talsmanden bekræfter samtidig, at de omtalte data indgår i en igangværende forhandling med den danske regering om implementering af Landbrugspakken i relation til EU’s vandrammedirektiv.

Trump afkobler videnskaben

Både i Danmark og i USA er miljøet er det forskningsfelt, som skaber flest konflikter mellem forskning og politik. I Danmark er miljøminister Esben Lunde – hvis miljøpolitik kan forveksles med landbrugsstøtte – dog kun en mild udgave af Trumps, som nu mødes af stor kritik i USA.

”Trump-administrationens udsagn er anti-videnskabelige og underminerer fundamentalt kernen i vores demokrati i den forstand, at hvis vi ikke har faktabaserede debatter, bliver det meget svært at have informerede vælgere og informerede synspunkter”.

Præsident Obamas **energi-rådgiver Ernest J. Moniz** er ”stærkt foruroeligt” over de signaler, som Trumps ny-udpegede rådgivere har sendt ud. Trumps **energi-rådgiver Scott Pruitt** har nemlig meldt nye principper ud: ”Der er stor uenighed om årsagen til den globale opvarmning. Og jeg er ikke enig i, at hovedårsagen til opvarmningen er menneskelig aktivitet. Det ved vi ikke endnu...” Og talsmanden Mick Mulvane angiver Trumps tilgang: ”Trump er forretningsmand. Han ser på effektivitet og om noget kan betale sig. Og sådan ser han også på miljøpolitikken; hvad kan vi gøre bedre? Her er det Trumps politik, at det er spild af skatteydernes penge at bekæmpe klimaforandringer ...”

Klima-benægttere har fået magten

Obamas miljørådgiver 2013-16 var Ernest J. Moniz og han modsiger Trump-folkene: ”Nogle af udtalelserne om videnskab af ikke-forskere er virkelig foruroligende, for der er klar indikation på menneskeskabt klimaforandring, som der må tages kloge initiativer mod”. Han henviser til, at 97 pct. af alle

klimaforskere er enig heri. Klimarapporten fra 2014 konstaterede på baggrund af 2000 internationale forskere, at det er ”overvejende sandsynligt”, at CO₂-udslip er skyld i forureningen.

Moniz er kernefysiker og var en af strategerne bag Obamas miljøstrategi, herunder forskning i rene, vedvarende energikilder. Han er nu tilbage på MIT-Massachusetts.

Muniz’ skarpe udtalelse er især rettet mod præsident Trumps kabinet som bl.a. består af klimabenægttere med energirådgiver Scott Pruitt i spidsen. Han er en kontroversiel person, som har kaldt menneskeskabt global opvarmning for ”noget konstrueret falsk rod”, og han har systematisk sagsøgt Obamas Energi-departement for dennes miljøpolitik, som pålagde store firmaer begrænsninger. Da han blev interviewet i februar i Kongressen, før han blev udpeget, medgav han dog, at der findes menneskeskabt opvarmning.

Men efter sin udnævnelse har Pruitt sendt talsmænd på banen med klimabenægtelse: ”Der er stor uenighed om årsagen til den globale opvarmning. Og jeg er ikke enig i, at hovedårsagen til opvarmningen er menneskelig aktivitet. Det ved vi ikke endnu...” Og i sidste uge sagde Pruitt, at han ikke mener, at CO₂ ”er den primære årsag til global opvarmning” eller forværrer klimaet – selv om data fra NASA og hans eget energidepartement EPA vurderer dette.

Trump-administrationen har i øvrigt truet med at skære NASAs og EPAs energiforskning med 31 pct. Trump-forvaltningen har også udsendt en instruks på EPA om, at undersøgelser og data skal igennem en politisk gennemsyn før de frigives.

Censorer snydes

Det kan være lidt af en satsning, når man lader sig hverve som censor ved prøver på universiteterne. For praksis omkring aflønning, hvis de studerende ikke møder op, er meget forskellig. Nogle steder betales man for de prøver, man er bestilt til. Men andre steder er der ikke betaling, hvis den studerende eksempelvis ikke dukker op, og prøven derfor aflyses.

Det sidste oplevede **AU-lektor Lone Koefoed Hansen**, da hun skulle være censor ved IT-Universitetet.

”Jeg var censor ved nogle mundtlige eksamener, hvor de studerende ikke kom. Allerede mens vi sad der, diskuterede jeg med eksaminator: gad vide om jeg egentlig får løn. Og da lønnen kom, viste det sig, at det gjorde jeg ikke,” siger Lone Koefoed Hansen, der ikke er tilfreds med at have afsat et antal timer, hvor hun ikke får betaling for dem alle.

”Hvis jeg skal sidde og glo for mine egne penge, foretrækker jeg at gøre det et sted, jeg selv vælger,” som hun siger.

Hun mener, institutionen bør tage ansvar for, at censorer og eksaminator ikke spilder tiden. En løsning, hun peger på, er at lade alle studerende møde op om morgenen, og derefter tage dem en af gangen. En model, der blandt andet bruges nogle steder på AU.

Forslag: Penge for aflysninger

I en diskussion på Facebook kunne Lone Koefoed Hansen konstatere, at andre også har oplevet, at der ikke gives honorarer for aflyste prøver. Blandt andet to tilfælde på SDU.

Ole Sørensen, konstitueret HR-chef på SDU, siger til FORSKERforum, at aflønning af censorer sker decentralt, og at der ikke er fælles retningslinjer omkring honorering ved aflyste prøver. Han anbefaler dog, at censorer bliver aflønnet for den tid, de er bestilt til, uanset aflysninger.

FORSKERforum har spurgt ITU om deres praksis omkring aflønning af censorer. Studieforsker Lene Rehder siger hertil, at ITU netop nu er i færd med at ”analysere på problemstillingen og revurdere praksis omkring dette.”

Men den mest rimelige løsning, synes hun, er - alt andet lige at man får betaling for den tid, man er bestilt til at bruge.

”Når man booker folk til et arbejde, giver man dem løn for det, man booker dem til. Og så er det ikke ens problem, hvis arbejdet ikke dukker op,” siger Lone Koefoed Hansen.

Hvis læreren underholder...

– giver det flere point i tilfredshedsundersøgelse blandt studerende. Populære fag scorer højest

Lektor Henrik Søndergaard er studieleder på et mindre fag på KU, og han er skeptisk over for UDDANNELSESGUIDEN.dk's opgørelse:

”Vi har jo et meget finmasket kvalitetssikringssystem på KU. Så jeg kan godt være ærgerlig, hvis den her måde at måle på giver et billede, der er forkert i forhold til virkelige forhold.”

Han mener, at studenter-karaktergivning på fag og lærere er et tyndt grundlag at vurdere kvalitet på, og at det er en tvivlsomme data at bruge til studievalg og til at uddele bevillinger på:

”Jeg anerkender, at det er vigtigt at spørge til kvaliteten, og at ægte kvalitet skal belønnes. Men der er mange forhold, der gør det uhyre vanskeligt at opfatte tilfredshedsundersøgelsen som et solidt grundlag. Nogle fag er altid mere populære end andre. Hvis vi laver undervisning, hvor man skal lave meget, så får vi negativ respons. Hvis læreren underholder og laver det ene powerpoint-show efter det andet, så får vi positive

evalueringer. Når vi arbejder med undervisningskvalitet, er det med tiltag, som ikke nødvendigvis vurderes positivt af de studerende.”

Evalueringsinstituttet: Dårlig deklaration

Afdelingschef Jakob Rathlev fra Evalueringsinstituttets afdeling for universiteter m.v. advarer også mod, at man tillægger de studerendes karakter for meget vægt.

”Det kan i sig selv være en udmærket øvelse at undersøge de studerendes oplevelse, men det er med streg under oplevelse, for det er ikke en præcis måling. Undervisningen kan jo være enormt god og givende, uden at de studerende er klar over det. Omvendt kan det være, de synes, de bliver kørt for hårdt og skal lave for meget. Dårlige vurderinger kan også være udtryk for, at det er dygtige studerende med ekstremt høje forventninger. Og de har jo sjældent et sammenligningsgrundlag, så der er masser af usikkerheder,” siger Jakob Rathlev.

Han vil dog heller ikke afskrive målingen som værdiløs, og han konstaterer, at det ud fra hans vurdering virker, som om de studerende generelt er godt tilfredse: ”Som leder af en uddannelsesinstitution vil jeg da interessere mig for, hvis man har scoret meget lavere end naboerne. Så kan man da godt blive nysgerrig.”

UDDANNELSESZOOM er et værktøj i UDDANNELSESGUIDEN, som kommende studerende kan vurdere og vælge uddannelser efter.

Evalueringschefen mener, at det er problematisk, når data eksempelvis får undervisernes faglighed til at fremstå i et tvivlsomt lys: ”Man kunne godt ønske sig en bedre deklaration. Det er klart, at når ministeriet lægger data ind på Uddannelseszoom, og det får et officielt præg, så er det enormt vigtigt, at man får tallene deklareret korrekt. Det er jo ikke facts som ledighedsprocenter og lønstørrelser. Det er udtryk for oplevelser, som sågar har en vis statistisk usikkerhed.”

Endelig får vi det afklaret: Hvilken universitetsuddannelse har de fagligt dumme lærere? Og de dårligst formidlende? Og de mest uengagerede?

Eksempelvis er den tvivlsomme vinder af sidstnævnte kategori kandidatuddannelsen Operations Management på SDU i Esbjerg. Det fremgår af en stor spørgeundersøgelse, Uddannelsesministeriet har foretaget, hvor de studerende gav karakterer til deres egen uddannelse i en række forskellige kategorier.

Resultaterne af de studerendes karaktergivning ligger nu på UDDANNELSESGUIDEN.dk, som er den portal, hvor kommende studerende kan læse om og sammenligne uddannelser, de kunne være interesserede i at søge ind på.

Her kan man for eksempel konstatere, at Kognitionsvidenskab på AU har landets fagligt dygtigste undervisere – ifølge de studerende – mens uddannelsen Cognition and Communication på KU til sammenligning ligger i den stik modsatte ende af skalaen på samme faktor.

De studerende har fået lov at give karakterer på en lang række forhold, for eksempel undervisernes engagement, undervisernes formidlingsmæssige evner, undervisernes kontakt til de studerende, kvaliteten i uddannelsen, studiemiljøet og meget andet.

Studieleder: Svarer ikke til evalueringer

Men spørgsmålet er, om det er en retvisende og rimelig forskel mellem uddannelserne, der her bliver fremstillet. FORSKERforum har talt med en række studieledere, der har svært ved at genkende de billeder, der tegnes.

”Det er ikke et indtryk, jeg overhovedet har. Vi laver løbende evalueringer og får ikke sådan nogle resultater, så jeg undrer mig lidt. Vi er meget sammen med de studerende, så jeg tænker, at de ville sige, hvis de er utilfredse”, siger fx uddannelsesansvarlig Annette Michelsen la Cour fra Kultursociologi på SDU i Esbjerg.

Den uddannelse ligger også helt i bunden på vurderingen af undervisernes faglighed. Og selv om den ikke er bundskrabber på de fleste andre parametre,

lah

Uddannelseszoom

Undersøgelsen, hvor studerende giver deres uddannelser karakter, er foretaget i efteråret 2016 blandt 120.000 studerende og dimittender på en lang række uddannelser.

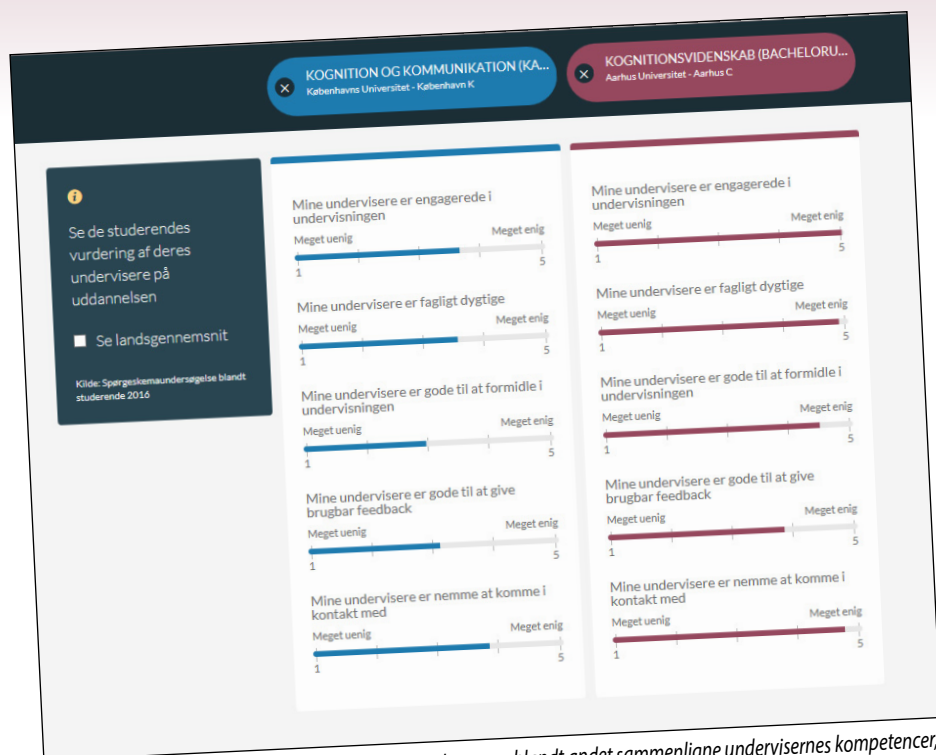
Resultaterne for hver enkelt uddannelse kan ses, når man søger uddannelsen på Uddannelseszoom.

Det er dog også muligt at downloade hele datasættet, og det er på baggrund af dette, FORSKERforum har udpeget enkelte universitetsuddannelser, der scorer lave gennemsnit.

En del universitetsuddannelser har dog ikke vurderinger på alle spørgsmål. Det skal derfor rimeligvis nævnes, at de nævnte uddannelser kun ligger dårligt i forhold til de uddannelser, der har fået vurderinger. (Databasen UDDANNELSESZOOM drives af Uddannelsesministeriet).

guide: Udhængning på tvivlsomt grundlag

ndt studerende fortæller om varierende studietilfredshed. Men studieledere har svært ved at genkende resultaterne

På Uddannelseszoom kan man blandt andet sammenligne undervisernes kompetencer, som de studerende selv vurderer dem.

ærgres det hende at have stående.

”Det ser jo ikke særlig godt ud. Vi kan ikke gøre noget ved det nu og her, andet end at gå tilbage til de studerende og spørge: Er det sådan I oplever det? Problemet med de der tick a box-undersøgelser er, at vi ikke får at vide, hvad deres kritik går på. Vi bliver ikke klogere”.

Er de studerende i stand til at vurdere underviseres faglighed?

”Det kan man godt sætte spørgsmålstegn ved, men de er jo på kandidatniveau og har prøvet noget forskelligt... det kan jeg ikke svare på,” siger Annette Michelsen la Cour.

Studieleder: Barren blev sat noget højere

Den tekniske kandidatuddannelse Operations Management på SDU skiller sig først og fremmest negativt ud som uddannelsen med de mest uengagerede undervisere – igen ud fra de studerendes bedømmelse. Også i forhold til undervisernes faglighed, er karaktersnittet blandt de laveste.

Studieleder Jens Arvad Johansen erkender, at tingene ikke har spillet fuldstændig perfekt på den nyoprettede uddannelse:

”Der var tale om det første hold på et helt ny uddannelse. Havde man spurgt

dem på 1. semester, havde de haft armene helt oppe over hovedet. Men på 2. semester blev barren sat noget højere, hvilket krævede, at vi fik nye undervisere ind. Vi kører så efter en pædagogisk model, der er meget problem- og case-orienteret, og som er meget anderledes for forskere, der kommer udefra. Og der var så en af underviserne, der faldt igennem, og som heller ikke er hos os mere,” fortæller han.

En fejlcastet underviser

Han føler sig ret sikker på, at der lå en fejlcastet underviser bag de relativt negative bedømmelser på undervisernes faglighed og engagement.

”Hendes faglige niveau var der ikke noget galt med, men hun var svag på perspektiverings-kompetencerne. Så det har de studerende formentlig oplevet som dårlig faglighed. Og så var hun så udfordret, at hun formentlig fik en lidt opgivende attitude.”

Men det ærgrer Jens Arvad Johansen, at en mislykket underviser skaber det billede, at underviserne på uddannelsen generelt er blandt de fagligt svageste og mest uengagerede.

”Det generelle kompetenceniveau blandt underviserne er utrolig højt – fuldt

på det niveau, det skal være på. Og der er ikke noget problem med motivationen. Vi har jo også et internt kvalitetsstyringssystem, som er velfungerende. Så jeg er lidt overrasket over, at der er en anden måling, der kører ved siden af, for hvor repræsentativ er den lige? Jeg kan godt synes, det er lidt kedeligt, at nogle få personer har reageret voldsomt på 2. semester, og at det overskygger billedet af Operations Management-uddannelsen.”

Studieleder: Udenlandske studerendes faglighed?

Lektor Henrik Søndergaard er studieleder for kandidatuddannelsen KU-Cognition and Communication, som får de næstdårligste karakterer på undervisernes faglighed. Han forsøger at ræsonnere sig frem til, hvorfor de studerende er så relativt utilfredse med underviserne her.

”Det er en engelsk-sproget uddannelse med stort optag af udenlandske studerende med meget forskellige baggrunde. Derfor bruger vi mange kræfter på at lære, hvad det vil sige at studere på et dansk universitet – hvordan vi laver opgaver, at vi tænker kritisk og ikke bare gentager, hvad professoren siger. Det kan godt være, at det for nogle får det udtryk, at fagligheden ikke er god nok,” forklarer Henrik Søndergaard.

Han kan ikke genkende de negative attituder fra uddannelsens egne evalueringer. Men i det hele taget er han noget skeptisk over for undersøgelser, hvor studerende skal vurdere et fagligt niveau.

”Jeg synes, der er en diskrepans. Det må jeg sige. Det er på kanten til, at jeg ikke forstår, hvorfor det ser så dårligt ud. Ud fra, hvad jeg ved, så må de svare på noget andet, end hvad vi forstår ved faglighed. Det må være andre forestillinger, der indgår. Vi kan se ved andre evalueringer, at selv om vi har fag med meget højprofilerede forskere, så kan vi godt få evalueringer, der siger, at fagligheden ikke er høj.”

lah

Popularitet som

Søren Pind har lovet kvalitetskriterier i ny bevillingsmodel. Vil han bruge popularitets-und

Tilfredsheds-forskel på hovedområder

Undersøgelsen blandt studerende, UDDANNELSZOOM har foretaget, viser udslag mellem forskellige fakultetsområder.

Der er relativt stor forskel på vurderingen af **undervisernes feedback** med et lavt gennemsnit på 3,51. Og det samfundsvidenskabelige område ligger markant under snittet med 3,18 og 3,14 (hhv. bachelor- og kandidatuddannelser). Bedste feedback får man på hum- og tek-uddannelserne.

Lærernes faglighed ligger omvendt på et højt snit – 4,41. Her er variationerne mindre, men hum- og nat-uddannelserne ligger lidt over snittet, mens samf-, tek- og sund- ligger under.

Omvendt ser det ud på spørgsmålet om, hvor **godt uddannelsen ruste til arbejdsmarkedet**. Her får hum-uddannelserne de svageste vurderinger, mens sund-uddannelserne stikker af fra feltet med 4,22.

Engagementet hos underviserne får også generelt høje vurderinger. Igen er hum-uddannelserne i top med 4,41, mens de øvrige ligger lige under snittet på 4,23.

Men selv om hum-uddannelserne får høje vurderinger på mange parametre, er det alligevel de svageste, når det kommer til en mere **samlet vurdering af kvaliteten i uddannelsen**, dog tæt fulgt af samfunds-fagene. De monofakultære sund-, tek- og nat-uddannelser ligger side om side i toppen som uddannelserne med mest kvalitet.

Nu har Uni-ministeriets og Finansministeriets embedsmænd arbejdet i halvandet år på at skrue en ny bevillingsmodel sammen til erstatning for taxametersystemet. Opgaven er at finde en model, der både indeholder relevans- og kvalitetskriterier. Og det sidste har det knebet med.

Minister Pind er bevidst om problemet, men udtaler sig tåget om det. I POLITIKEN blev han citeret, som om det er en realistisk mulighed at lade studentertilfredshed indgå som mål på kvalitet. Den findes der nemlig nu mål på i det såkaldte UDDANNELSESZOOM. Det er en enquete blandt 120.000 studerende og dimittender, der svarer på spørgsmål om deres tilfredshed med undervisningens kvalitet og lærernes dygtighed.

Resultaterne kunne indgå som et kvalitetsmål i det nye bevillingssystem. Men det vil minister Søren Pind hverken be- eller afkræfte, da FORSKERforum spørger, om han kan forestille sig, at tilfredsheds-undersøgelsen skal indgå som et kvalitetsmål, som der skal uddeles penge efter i det nye bevillingssystem:

”Der arbejdes stadig på et nyt bevillingssystem. Jeg har ikke mulighed for at udtale mig, så længe det er i proces. Jeg regner med, at det kommer et udspil her i foråret” (pr. e-mail).

Pind: Et muligt parameter

Selv om det ikke er hensigten med UDDANNELSESZOOMs undersøgelser, som bare skal være vejledende for især nye studerende, så frygter studieledere, at resultaterne bruges til at lave ranglister og til at uddele bevillinger efter.

Og minister Pind afviser det ikke. Han er begejstret for resultaternes gennemsigthed: Det er studenternes oplevelse af kvalitet, men han understreger samtidig, at det ikke må stå alene.

Pind vil dog ikke afvise, at undersøgelsen kan indgå som bevillingsparameter: **”Det er ikke utænkeligt. Det er en del af en buket, hvor man netop kan begynde at overveje at belønne dem, der gør det godt. Det handler også om at få**

Kvalitet

Hvor enig eller uenig er du i det følgende udsagn:

(1) Meget uenig – (5) Meget enig

Kvaliteten af min uddannelse er samlet set høj

Nr.	Universitet	Evaluering
1	Danmarks Tekniske Universitet	4,35
2	IT-Universitetet i København	4,21
3	Aarhus Universitet	4,17
4	Københavns Universitet	4,08
5	Copenhagen Business School	4,06
6	Syddansk Universitet	4,03
7	Aalborg Universitet	3,97
8	Roskilde Universitet	3,73

Vil studentundersøgelsens spørgsmål om kvalitet blive brugt i ny bevillingsmodel?

tydeliggjort, hvordan det kan være, at nogle gør det bedre end andre” (POLITIKEN 3. marts).

Evalueringsinstituttet advarer

Chef for Evalueringsinstituttets afdeling for bl.a. uni'er Jesper Rathlev advarer imidlertid mod at lægge for meget vægt på studenter-karaktergivning til uddannelserne.

”I princippet er det jo en udmærket ide, at man vil honorere dem, der gør det godt. Men da uddannelseszoo er subjektive oplevelser, skal man passe meget på. Det er et meget svagt grundlag, som på ingen måde kan stå alene,” siger Jakob Rathlev.

En tilfredshedsundersøgelse – hører det hjemme som del af en kvalitetsvurdering?

”Det er altid en god ide at spørge sine brugere og kunder i butikken, hvad de oplever. Man skal bare ikke overdrive det og se det som sandheden. Men det er en del af sandheden.”

Jakob Rathlev kan godt følge Søren Pinds ønske om, at uddannelseskvaliteten bør kunne måles. Og Rathlevs eget bud

n kvalitetsmål?

undersøgelser blandt de studerende?

Kompetencer

Hvor enig eller uenig er du i det følgende udsagn:
(1) Meget uenig – (5) Meget enig

Mine undervisere er fagligt dygtige

Nr.	Universitet	Evaluering
1	Aarhus Universitet	4,45
2	Københavns Universitet	4,43
3	Danmarks Tekniske Universitet	4,42
4	IT-Universitetet i København	4,42
5	Syddansk Universitet	4,34
6	Aalborg Universitet	4,31
7	Roskilde Universitet	4,31
8	Copenhagen Business School	4,21

Vil studenterundersøgelsens spørgsmål om kompetencer blive brugt i ny bevillingsmodel?

Feedback

Hvor enig eller uenig er du i det følgende udsagn:
(1) Meget uenig – (5) Meget enig

Mine undervisere er gode til at give brugbar feedback

Nr.	Universitet	Evaluering
1	IT-Universitetet i København	3,71
2	Aalborg Universitet	3,51
3	Danmarks Tekniske Universitet	3,50
4	Københavns Universitet	3,36
5	Syddansk Universitet	3,35
6	Aarhus Universitet	3,33
7	Roskilde Universitet	3,09
8	Copenhagen Business School	2,94

Vil studenterundersøgelsens spørgsmål om feedback blive brugt i ny bevillingsmodel?

er imidlertid at fokusere på studieintensiteten.

”Det er i mine øjne den mindst ringe måde at måle kvaliteten på. Vi ved, at jo mere tid du bruger på studiet, jo mere får du ud af det.”

Mål: Jobtaxameter-model + noget med kvalitet

Uni-ministeren offentliggjorde d. 2. oktober 2015, at taxametersystemet skal erstattes af et nyt bevillingssystem. Da havde en arbejdsgruppe med Uni-ministeriets og Finansministeriets embedsmænd allerede arbejdet på sagen i et halvt år.

Som opspil havde ministeriet købt en konsulentrapport fra Deloitte: ”Omkostningsanalyse” (april 2015). Og det var også klart, at reformen skulle tage afsæt i en slags ”jobtaxameter”, hvor studier og studerende skulle belønnes efter deres beskæftigelsesgrad efter studieslut. Det var en model, som Produktivitetskommissionen anbefalede. Og et af kommissionsmedlemmerne var Agnete Gersing, som nu er dept.chef i Uni-ministeriet.

Opgaven er at finde en model med både relevans og kvalitetskriterier. Lækkede dokumenter afslørede imidlertid, at embedsmændene har store problemer med at konstruere kvalitetsmål.

Hemmeligt i embedsmandsgruppe

Planerne laves bag lukkede døre i en embedsmandsgruppe, som ledes af en styregruppe med to fra Uni-ministeriet og to fra Finansministeriet.

Under styregruppen er der sporadisk forhandlinger med uni-ledelserne, dels igennem en teknisk referencegruppe (fra bl.a. uniernes direktioner) og dels gennem en dialoggruppe (udpeget af forskellige interessenter).

Ifølge den aktindsigt, som FORSKERforum har fået, var der i 2016 visse sonderinger mellem uni-ledelserne og ministeriet om konsekvenserne af en jobtaxameter-model. Den handlede om technicalities, nemlig om ledigheden skulle måles et halvt år efter dimission eller senere (4.-7. kvartal).

lah/jø

Dept.chef Agnete Gersing

Embedsmænd styrer i styregruppe: Reform af bevillingsmodel

Direktør Hanne Meldgaard, Uddannelsesministeriets Politiske Afdeling, som står for uddannelsesministeriets ”faglige minister- og ledelsesbetjening, herunder kvalitetssikring og koordinering af sager, presse og kommunikation, medie- og presseaktiviteter, økonomi og jura m.v.”

Vicedirektør Thomas Lindrum Pedersen, Styrelsen for Videregående Uddannelser under departementet, som ”har til opgave at sikre den fornødne ledelsesmæssige koordinering både indadtil i styrelsen og udadtil i forhold til ministeren, departementet, institutionerne og øvrige interessenter”. Styrelsen laver ”politikudvikling, politikimplementering, institutionsstyring, økonomi, jura, tilskud, administration med videre”.

Afdelingschef Stig Henneberg, Finansministeriet. Chef for afdelingen Offentlige Finanser (en af seks afdelinger under dept.chefen). Afdelingens formål er at ”være vagthund og sparringspartner i forhold til god og hensigtsmæssig regnskabsaflæggelse, administrative processer mv.”

Kontorchef Jacob Gunnar Nielsen, Finansministeriet, chef for 4. kontor, ”Uddannelses og EU-økonomi” (under Stig Henneberg).

Privat-institut uden forskning på AU?

AU's ledelse har lavet hensigtserklæring om at sponsere den selvstændige fond Constructive Institute med gratis husleje. Usædvanlig konstruktion for stedet har ingen forskere.

I mediebranchen skabte det opsigt, da DR's nyhedsdirektør Ulrik Haagerup for nogle uger siden meddelte, at han fratrådte for at blive direktør for fonden Constructive Institute (CI). Her skal han arbejde med at udvikle og udbrede såkaldt 'konstruktiv journalistik', som han har skrevet en bog om for nogle år siden.

Og det skal angiveligt ske på AU i en efter danske forhold noget usædvanlig konstruktion. Ifølge en hensigtserklæring, som Haagerup og AU's rektor har skrevet under på, er CI en selvstændig enhed, der afholder egne udgifter, men AU skal stille gratis lokaler til rådighed med henblik på "fælles fremtidige aktiviteter".

Og det gik hurtigt med at offentliggøre projektet, for foreløbig er den kun en hensigtserklæring. I den kan man læse, at CI vil beskæftige sig med "**konkrete projekter, herunder forsknings- og udviklingsprojekter**", "**udbredelse og koordinering af den nationale og globale indsats for konstruktiv journalistik**", og endelig et fellowship-program for danske og udenlandske journalister. Parterne er i gang med at udarbejde en egentlig samarbejdsaftale på basis af hensigtserklæringen.

AU's bestyrelsesformand og kommunikationschef i bestyrelsen

Finansieringen af CI sker gennem en bevilling fra TrygFonden på 25 millioner samt penge fra henholdsvis Aarhus Stiftstidendes Fond, Den Fynske Bladfond og virksomheden Bestseller. I fondens bestyrelse sidder blandt andet AU's bestyrelsesformand, Connie Hedegaard, og AU's kommunikationschef, Anders Correll.

"Vi ser det som en vigtig opgave at samarbejde med journalister og medier på mange forskellige måder. På månedsbasis indgår vi i mellem 2.500 og 3.000 omtaler, så vi har et tæt samarbejde med medierne. Nu skal vi have kortlagt samarbejdsmulighederne med CI og de fellows, der får ophold på CI. Det håber jeg kan give gode input til vores fremadrettede udvikling af den brede vidensformidling," fortæller Anders Correll om AU's interesse i at huse CI.

Han nævner også, at de journalister,

“

Vi er bekymrede over, at aktiviteter i relation til et universitet skal have helt styr på armslængde-princippet, så AU's forskningsbrand ikke kan beklíkkes.

Lektor Unni From

der får tildelt fellowships, kan få stor glæde af følge undervisning på de områder som interesserer dem samt eventuelt opbygge gode relationer til forskningsmiljøer.

AU's medievidenskab: Husk armslængden

Men på Afdeling for Medievidenskab og Journalistik er stemningen noget mere afventende.

Lektor Unni From, som er leder af Center for Journalistiske Universitetsuddannelser, kan se spændende perspektiver i et samarbejde med de besøgende journalist-fellows.

Men gratis husleje til en privat, ikke-akademisk enhed uden forskningskvalificeret personale skaber undren og bekymring på selve universitetet: "Det bliver helt afgørende, hvad der kommer til at stå i den samarbejdsaftale. Vi er bekymrede over, at aktiviteter i relation til et universitet skal have helt styr på armslængde-princippet, så AU's forskningsbrand ikke kan beklíkkes. Det har vi meldt tilbage til vores ledere, og det tror jeg ikke, nogen kan være uenige i."

Hun hæfter sig dels ved CI's private finansiering, dels ved, at CI ifølge egen formålsparagraf er sat i verden for at promovere en særlig form for journalistik.

"Når noget er sponsoreret og normativt, skal man være ekstra opmærksom. Og umiddelbart vurderer jeg, at formålet lyder normativt, når man gerne vil fremme en alternativ form for journalistik. Hos os underviser vi i alle mulige former for journalistik, men som forskere missionerer vi ikke."

Formålsparagraf: Forskning?

At universiteter kan huse private organisationer, der tilbyder fellowships, findes der eksempler på i udlandet. Constructive Institute henviser selv til John S. Knight

Journalism Fellowships på Stanford University og Niemann Foundation på Harvard University, der begge på tilsvarende vis tilbyder fellowships til journalister. AU's medieforskere rynker ikke brynene over fellowship-modellen.

Man undrer sig derimod over, at der både i CI's formålsparagraf og i hensigtserklæringen med AU står, at centret skal forske: "Som jeg har forstået det, er der ikke ansat nogen forskere, så jeg forstår ikke, hvordan der kan være tale om forskningsaktiviteter", siger lederen på AU-Medievidenskab.

Kommunikationschef Anders Correll fortæller imidlertid, at det er forkert, hvad der står i formålsparagraf og hensigtserklæring: "Det er fint hvis CI vil finansiere forskningsprojekter, som forskerne er interesserede i, men forskningen skal i så fald udføres af forskere på AU," fortæller han.

AU-institutleder: CI ikke et institut på AU

Men selv hvis forskningen blev lagt i eksempelvis Afdelingen for Journalistik og Medievidenskab, mener Unni From, at man skal være forsigtig.

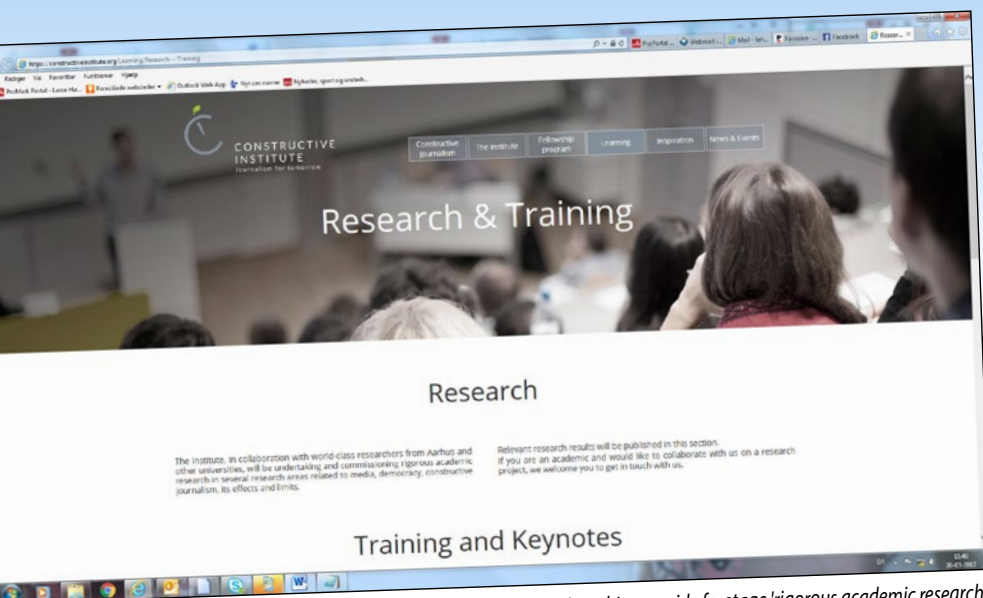
"En enkelt forsker, som eventuelt ville være interesseret i at samarbejde med CI, kan jo godt forske i konstruktive nyheder, men troværdigheden af den forskning vil jo naturligvis afhænge af, at de etiske og videnskabelige retningslinjer for god videnskabelig praksis bliver fulgt."

Hun bemærker også, at det kan skabe forvirring om relationen til AU, at 'institut' indgår i navnet på Constructive Institute.

"Jeg har umiddelbart svært ved at se, at det giver mening at tale om et institut og ordvalget kan bidrage til, at man kommer til at opfatte CI som et almindeligt institut. Det er som sagt vigtigt, at det bliver helt og aldeles klart, at AU og CI er to forskellige ting," siger Unni From.

Hun blev først sent involveret i sagen, men forventer, at de relevante fagmiljøer vil blive inddraget i den proces, der skal føre til en endelig samarbejdsaftale mellem AU og CI.

lah

Constructive Institute skal ifølge deres hjemmeside foretage 'rigorous academic research'. Men forskere på AU er bekymrede over forskningsambitionerne.

En tænketank på uni'?

Hvad er det for en underlig konstruktion, som nu skal have lokaler på AU? Sådan lyder spørgsmålet til bagmanden bag centret for Constructive Institute (CI), Ulrik Haagerup:

Er det det en tænketank?

"Vi har lavet det som en uafhængig, erhvervsdrivende fond ved navn Constructive Foundation, som er oprettet af Århus Stiftstidendes Fond. Fondens formål er, at vi får dygtigere journalister, men også at facilitere en debat om at nyhedsjournalistikken. Og det sker gennem Constructive Institute – en uafhængig organisation, der skal lave tre ting: projekter, skabe fokus på journalistikkens udfordringer og løsninger gennem konferencer, masterclasses mv. og endelig udbyde fellowships," svarer Haagerup.

Som en forklaring på CI's projekter nævner Haagerup, at centret skal lave undervisningsmaterialer og udvikle nye journalistiske formater. Og så skal det initiere forskning.

"Det er ikke meningen, instituttet her selv skal drive videnskab. Men vi kan muligvis bidrage med ideer, samarbejdspartnere, og muligvis også finansiering til uafhængige forskningsprojekter, gerne med forskere på AU, men også andre, for at få genereret viden om journalistik."

Inspiration fra Stanford

Haagerup har selv for mange år siden været journalistisk fellow på Stanford. Og det er dybest set der, inspirationen kommer fra.

Hvorfor AU – var det ikke mere naturligt med tilknytning til Journalisthøjskolen i Aarhus?

"Motivationen for det hele startede jo med de her fellowship-programmer, hvor man lader folk få adgang til universitetet og til at få udvidet deres horisont. Selvfølgelig kunne man lægge det på Journalisthøjskolen, men så ville man miste den del, der handler om at interagere med den viden, der genereres på et universitet. Men det er vigtigt at slå fast, at vi ikke er en del af organisationen på AU. De stiller lokaler til rådighed og giver mulighed for, at en række journalister får adgang."

Connie Hedegaard: Interessant projekt

Hvad har en 'tænketank' at gøre på et uni'? – lyder FORSKERforums spørgsmål til AUs nye bestyrelsesformand Connie Hedegaard.

"Jeg ved ikke, hvad det kan kaldes. Men man havde da undgået misforståelser om tilknytningen til AU, hvis det var kaldt et center eller en tænketank og ikke et 'institut'! Men som gammel journalist synes jeg da, at Haagerups projekt er interessant, fordi det skal tænke i nyheder og journalistiske løsninger på en ny måde. Sagen har ikke været et bestyrelsesanliggende i opstarten. Projektets baggrund er, at Ulrik Haagerup har haft en dialog med den daglige ledelse, og der er lavet en hensigtserklæring, hvor AU kan stille lokaler til rådighed. Og nu forhandles der så om en konkret samarbejdsaftale om kontorer."

Kontroversielt: Konstruktiv journalistik?

Ulrik Haagerup har selv været en foregangsmand for den konstruktive journalistik i Danmark. I 2012 udgav han bogen 'konstruktive nyheder', og samtidig indførte han et 'konstruktivt nyhedskriterium' på DR Nyheder, som supplement til de traditionelle nyhedskriterier.

Haagerup forklarede dengang til Berlingske Tidende, at man ønskede at koble sig af det, han kalder "tabloidseringen af de danske medier".

"Det er historier om forargelse, konflikter, skurke og ofre, der dominerer, fordi det er nemme historier, der giver mange klik i en tidspresset medieverden. Men hvis ikke vi bliver bedre til at vurdere, om der er et reelt oplysningsformål med det, vi laver, så bliver det den tabloide etik, der kommer til at være gældende for os alle, og det fordummer og afsporer den offentlige debat. Det gør politik til et spørgsmål om konflikter og underholdning i stedet for samarbejde og løsninger på fællesskabets udfordringer," forklarede han.

Haagerups ideer har dog mange kritikere inden for journalistikken. Nogle omdøbte det ironisk til "positive nyheder", som vil være i strid med pressens rolle som den fjerde statsmagt, magtens kritiker og vagthund.

"Det vender sig i mig, når jeg hører sådan et begreb om 'konstruktive nyheder'. Journalistikken skal jo ikke fordreje virkeligheden, hvis den er grim. Det bliver for kunstigt for mig. For påtaget", mente for eksempel Lisbeth Knudsen, Berlingskes daværende chefredaktør.

lah

lah

Filosofikum: Pind prøver igen

Uddannelsesministerens 'moderne filosofikum' er ikke mere moderne end at det blev foreslået og implementeret i begyndelsen af n...

Søren Pind går i gamle partikammeraters fodspor, når han taler om at indføre et fælles filosofikum for de danske universitetsuddannelser.

"Et moderne filosofikum," der "handler om at binde uddannelser sammen". Et ECTS-normeret fag, der skal eksamineres. Sådan lyder nogle af de beskrivelser af Pinds filosofikum-tanker, der har ramt medierne i de sidste to måneder.

Men hvis nogen synes, de har hørt noget lignende før, er det ikke det rene indbildning.

Den 25. februar 2000 gik Gitte Liljelund Bech fra Venstre på Folketingets talerstol og fremlagde et forslag om at genindføre filosofikum i en revideret form på de lange videregående uddannelser.

I Uddannelsesudvalgets beretning, der kom et par måneder senere, kan man læse om det påtænkte filosofikum, at den enkelte studerende gennem videnskabelig helhedsforståelse skulle have mulighed for at "forholde sig kritisk til videnskab, information og det omgivende samfund", opnå en større "forståelse af sin samtid og de historiske traditioner" og ligeledes skulle et moderne filosofikum "medvirke til at bygge bro mellem de forskellige videnskabsområder".

Filosofikum blev til videnskabsteori

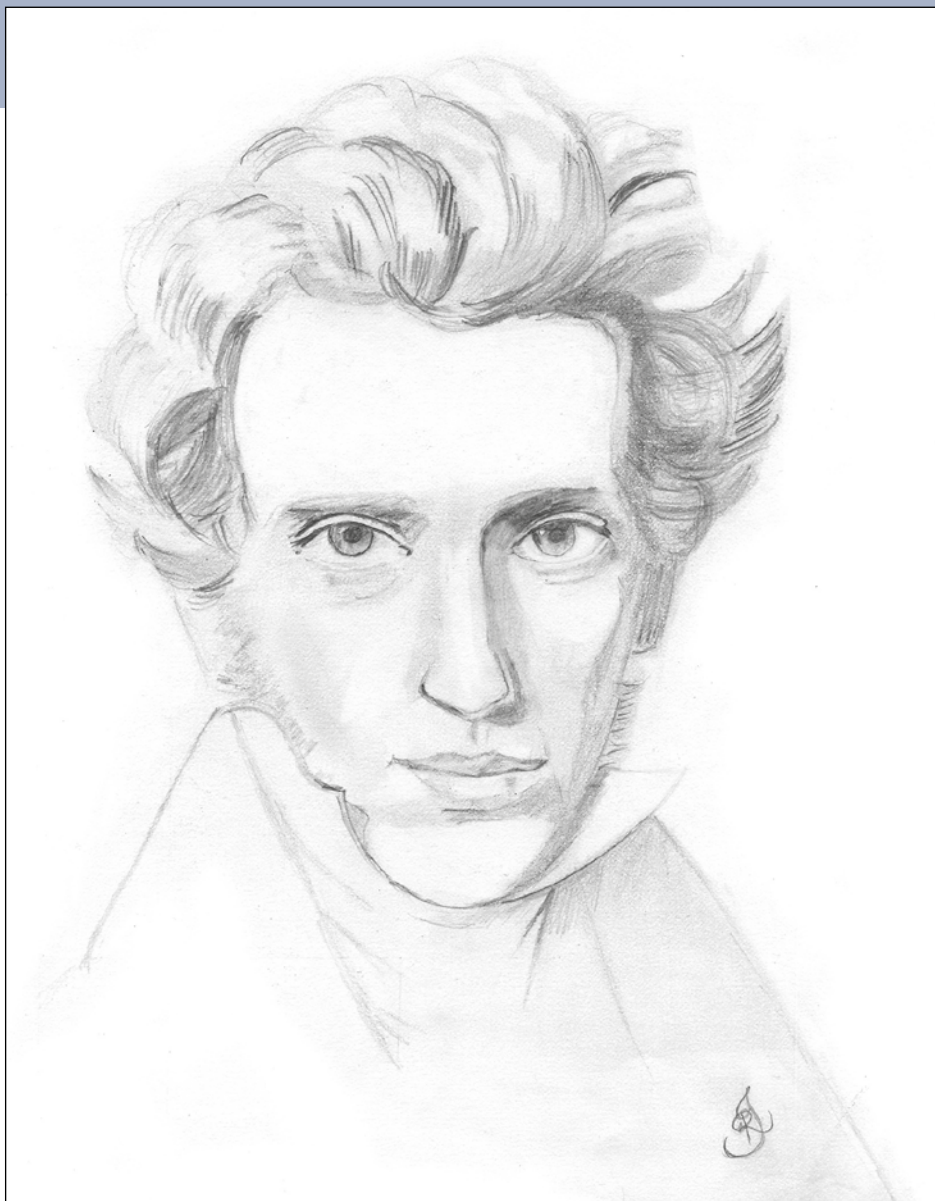
Også dengang var tanken, at faget skulle have et betydelig vægt i uddannelserne – "i hvert fald ikke under 1/8 årsværk" – og at det skulle afsluttes med en prøve "med karakteren bestået/ikke bestået".

Med andre ord: Søren Pinds ønsker om filosofikum ligner på en række punkter præcis det, hans partikolleger for 17 år siden forsøgte at få indført.

Og hvad skete der dengang? Jamen det blev såmænd indført! Blot ikke ved navnet filosofikum, men som 'fagets videnskabsteori' – en obligatorisk del af universiteternes bacheloruddannelser.

"Intentionerne lykkedes fuldstændig – kurset findes. Men det bruges bare dårligt."

Sådan siger Hans Fink, pensioneret

Skal Søren Kierkegaard på ingenioruddannelsernes pensum? Uddannelsesminister Søren Pind lægger op til at skabe fælles dannelse gennem et obligatorisk filosofikum.

docent ved AU og formand for den ekspertgruppe, som daværende uddannelsesminister Margrethe Vestager nedsatte for at udtænke et moderne filosofikum.

"Vi var enige om, at der var god grund til sådan et kursus, men at det ikke skulle være som det gamle filosofikum der afskaffedes i 1971. Vi foreslog, at det skulle hedde 'studium generale' og beskæftige sig med, hvad universitetsstudier er, og sammenhængen mellem de forskellige fag," fortæller Fink.

Misledende navn

Forslaget blev ikke ophævet til lov. I stedet blev der indgået en aftale mellem ministeriet og Rektorkollegiet om at indføre kurset. Senere blev det en del af uddannelsesbekendtgørelsen.

Hans Fink mener dog, at kurset mange steder er skredet i forhold til de intentioner, der lå bag.

"Jeg har fulgt lidt med i det gennem årene, og det er kolossalt forskelligt, hvordan faget bruges. Der er steder, hvor det her kursus fungerer rigtig godt og er en udmærket integreret del af

- oven på faglig dannelse, lyder videnskabsforskere positive
fortolkning af minister Søren Pinds forslag om filosofikum

uddannelserne, og så er der steder, hvor man har overset det, eller bruger det til noget, man selv har fundet på,” siger han.

Det er blandt andet det tværfaglige og brobyggende element, der mange steder er faldet ud. Og en af grundene kan ifølge Hans Fink findes i det navn, kurset endte med at få: ’fagets videnskabsteori’ – et navn, der signalerer, at teorien skal centreres omkring det specifikke fag, frem for andre fagligheder.

”Det var Margrethe Vestager, der personligt fandt på, at det skulle hedde ’fagets videnskabsteori. Når vi pegede på ’studium generale’, var det for at signalere, at vel skulle det tage udgangspunkt i faget, men det var ikke gjort med at snakke om faget selv,” siger Fink.

Nem løsning

Det faktum, at det moderne filosofikum faktisk blev indført for omkring 15 år siden, giver god samklang med de reaktioner på Pinds filosofikum, man møder hos studievejlederne.

FORSKERforum har interviewet 3 studievejledere om deres syn på indførelse af et filosofikum. Og det næsten enslydende svar, at det er da en fin ide, ”men vi har det jo allerede”, hvorefter der henvises til det obligatoriske videnskabsteoretiske kursus.

Af den grund mener Hans Fink, at Søren Pind kan gøre tingene nemt for sig selv, for sine embedsmænd, og ikke mindst for studielederne i det ganske land.

”Mit råd til Søren Pind er: Vi har det her kursus, der står i bekendtgørelsen, at det skal være der. Så må vi jo bare bede universiteterne om at opruste og skærpe det i forhold til intentionerne. Man kan selvfølgelig nedsætte et nyt udvalg der kan komme med nye anbefalinger til indhold. Men man kan også – i decentraliseringens navn – sige, at det må være op til institutionerne, bare de gør noget ved det. Og vi jo godt, hvis der skal være symbolpolitik i det, lave navnet om og kalde det ’moderne filosofikum,” siger Hans Fink.

lah

Det moderne filosofikum, som uddannelsesminister Søren Pind har forslået, er allerede indført for omkring 15 år siden som ’fagets videnskabsteori’. Men lektor Claus Emmeche, som er leder af KUs Center for Naturfilosofi og Videnskabsteori, mener alligevel, der er en væsensforskell i den tids hensigter og ministerens tanker. Det er dannelsesformålet, der er til forskel.

”Da ’fagets videnskabsteori’ blev indført, var det ikke så meget spørgsmål om dannelse, men mere en faglig kvalificering. Man blev enige om, at det var vigtigt, at de studerende havde videnskabsteori og evnertil at se deres fag i historisk perspektiv. Man mente, at man fik bedre kandidater ud, hvis de kunne reflektere teoretisk over deres fag. Det kan du selvfølgelig så vælge kalde faglig dannelse. Men spørgsmålet er, om det er det, Pind har i tankerne, når han taler om det i forbindelse med det der lidt luftige begreb ’almen dannelse,” siger Claus Emmeche.

Han ser ministerens indspark som en god anledning til at genopfriske hensigterne i den aftale, daværende undervisningsminister Margrethe Vestager indgik med Rektorforeningen om ’fagets videnskabsteori’.

Kursus på tværs – og frivilligt

Men Emmeche mener også, man med fordel kan tage det skridtet videre.

”Der ligger en aftale, hvor nogle dele imødekommer Pinds ide i forhold til den faglige dannelse. Det er bare ikke nødvendigvis det samme som tværgående dybere dannelse. Spørgsmål som hvordan det 21. århundredes dannelse ser ud. Hvilke tekster er kanoniske? Hvilke kulturbegreber strides i dag? Hvad er et samfund og en stat? Det kunne være spændende, hvis universiteterne og forskellige fagligheder i fællesskab kunne komme med et bud på

et kursus, der behandlede de spørgsmål.”

Emmeche forestiller sig et kursus, udarbejdet af personer fra forskellige områder, der kan bruges på tværs af universiteter og fag. Men i hans øjne bør det være et frivilligt kursus, og ikke, som Søren Pind foreslår, obligatorisk.

”Uddannelserne er i dag blevet så presede, at det er svært at se, hvordan man kan gøre plads til et ekstra studieelement, med mindre man tillader studietiden at blive længere. Men jeg tror, det kunne være en vej, at universiteterne tilbyder nogle særlige, tværgående kompetencer på et generelt niveau, og man så lader det være op til den enkelt studerende at vælge til eller fra. Det er ikke nødvendigvis alle, der har den interesse, men de, der har den, bør have lov at forfølge den.”

Liberal arts-inspiration

Hvordan kan det være relevant for en kemistuderende at lære om kulturbegreber?

”Der findes mange aspekter, der er fælles for naturvidenskaberne såvel som humaniora og samfundsvidenskaberne. Man kan betragte videnskaber som forskningskulturer, og her er kemi en kultur og dermed en måde at betragte videnskab på,” mener Claus Emmeche.

Han foreslår, at man laver et kursus som forsøgsordning, hvor den ekstra kursusindsats eventuelt kan belønnes med ekstra studietid eller større måske større fleksibilitet i uddannelsen.

”Det er blevet meget svært at lave fagkombinationer i dag. Og den her måde at tænke uddannelse, kræver en mere liberal tilgang, end vi har i Danmark. Jeg tror, man kan hente inspiration fra ’liberal arts’-traditionen i England, hvor de studerende får mulighed for at ende ud med helt andre uddannelser, end de starter på.”

lah

Studieledere: Der er jo allerede 'videns'

FORSKERforum har spurgt tre studieledere om behovet for et bredt dannelsesfag 'filosofikum' i studieordningerne. De er pri

Ingen er såmænd uenige med uddannelsesminister Søren Pind I, at et generelt akademisk dannelsesniveau er godt og relevant for universitetskandidaterne. Men når ministeren taler om at indføre et 'filosofikum' som et obligatorisk ECTS-normeret kursus, der skal skubbe andre fag ud af studieordningen, begynder skepsisen at indfinde sig. FORSKERforum har talt med studieledere på tre forskellige fakultetsområder. Og deres første, næsten samstemmende reaktion er, at de mener, de i forvejen har de dannelseskompetencer, Pind efterlyser, på skemaet. Nemlig i form af 'fagets videnskabsteori', som på forskellig måde er indarbejdet i uddannelserne. Så trods sympati med ideen, har studielederne lidt svært ved at se behovet for et politisk tiltag.

Dertil kommer, at et nyt, obligatorisk fag nødvendigvis må skubbe noget andet ud, hvilket ministeren også selv har erkendt. Og ingen mener umiddelbart, at deres uddannelser rummer fagligt ligegyldige elementer, som med fordel kan glide ud til fordel for et filosofikum.

CBS-studieleder Dorte Kronborg: Studerende ikke begejstrede "Vi har det jo allerede."

Dorte Kronborg, studieleder for de matematiske business-uddannelser ved CBS, tager det ganske roligt, at Uddannelsesminister Søren Pind vil indføre et filosofikum-fag på de videregående uddannelser.

"Det er da helt fint, det findes bare i forvejen. Det var nogle Venstre-folk, der i sin tid foreslog at genindføre filosofikum. På mit studie har vi det som 'fagets videnskabsteori'. Og da det ikke er afskaffet, så kan jeg ikke helt se helt, hvad ministeren vil med det forslag," siger Dorte Kronborg.

Oå cand.merc.(mat)-uddannelsen arbejder med videnskabsteoretisk historie

og paradigmer, samt logik. Områder, som ikke er meget populære, så vidt hun kan vurdere det.

"De studerende er så ikke voldsomt begejstrede. De vil gerne lære noget konkret, som de kan bruge til at få job på. Men vi har et matematisk funderet studie, så det er vigtigt for os at holde for øje, blandt andet at lære om, hvordan man argumenterer logisk."

Til gengæld har Dorte Konborg svært ved at se relevansen i en meget bred indføring i eksempelvis filosofien med læsning af tekster på originalsproget og lignende øvelser.

"Det relevante er at kunne se sit fags sammenhæng i tiden og tilbage i historien. Og det er det, vi har i dag, tilpasset den faglighed, der ligger i studiet. Derfor tager jeg det helt roligt, når Søren Pind kommer med det forslag".

AAU-studieleder Henrik Brohus: Filosofikum gammeldags

Det er træls nok i forvejen for unge, teknikinteresserede studerende at skulle forholde sig til langhåret videnskabsteori. Så et decideret filosofikum kan blive en hård nød. Sådan lyder budskabet fra Henrik Brohus, studieleder for en række ingeniøruddannelse på AAU.

"At forstå samfundet og den kontekst, uddannelsen indgår i, er meget relevant. Men jeg tror egentlig, at det, Pind fisker efter, findes allerede. Filosofikum er jo lidt den gammeldags betegnelse, men i morderne form hedder det videnskabsteori. Vi har allerede videnskabsteorien som en obligatorisk del af uddannelserne, som gerne skulle give en form for 'dannelsé'. Vi har et grundlæggende kursus i starten på 1. semester, og så det videnskabsteoretiske aspekt generelt arbejdet ind under huden i den måde, vi laver projekter på. Man kan sige, at hele den projektorienterede måde

at arbejde på giver en form for dannelse," fortæller han.

Ideen om at lægge videnskabsteorien som et selvstændigt fag i uddannelsen, er han til gengæld skeptisk over for: "Jeg kan godt være bange for, at et specifikt filosofikum kursus kan være op ad bakke. Det kan være svært for de studerende at forstå, hvad de skal bruge det til. Når de nu har valgt at læse bygge og anlæg, hvorfor skal de så læse filosofi? Min oplevelse er, at går man meget teoretisk og filosofisk til værks, har de svært ved at se nytten og tage det ind. Men tager man det ind i en kontekst, er de meget mere klar til at forstå det. Så spørgsmålet er, hvordan man bedst lader det synke ind, og her tror jeg, det er en god måde at tage det ind i den øvrige uddannelse," siger han.

Pris: Erstatte hvad?

Han advarer mod at lægge et kursus tidligt i uddannelsesforløbet: "Som frisk bachelorstuderende, der kommer lige hjemme fra mor og far, så kan det være særlig svært at se fidusen."

Endelig peger Brohus på, at et nyt kursus ikke vil være fagligt "gratis" at lægge ind. Prisen kan være specialiseringen i uddannelsen.

"I og med et kursus har et antal ECTS-point, så skal der tages noget ud, når lægger man noget ind. Så det vil erstatte noget andet. Og der kan man være bange for, at man erstatter noget, der er væsentligt. Så det afhænger af, hvordan man gør det, og om det bliver et fast kursus, eller måske et læringsmål og nogle kompetencer, der skal ind i uddannelsen. Det sidste vil være muligt."

AU-studieleder Cecilia Ramlau-Hansen: Obligatorisk?

Bred, videnskabsteoretisk forståelse er godt og vigtigt. Og derfor findes det

RUC-rector: Opgør med finansministeriel tænkning?

allerede på de sundhedsfaglige kandidatuddannelser, professor Cecilia Ramlau-Hansen er studieleder for.

”Vi har videnskabsteori på vores uddannelser, så vi har allerede noget i den retning.”

Hun er ikke afvisende for mere ’dannelse’ i uddannelsen:

”Helt basalt tænker jeg, at det er da en fin tanke med noget dannelse i uddannelsessystemet. Men hvor obligatorisk, det skal være, eller hvor meget det skal fylde ... det vil jeg gerne høre nærmere om. Vi har jo allerede noget i den boldgade i form af videnskabsteori på hver enkelt uddannelse. Det er ikke hele kurser, men nogle timer i andre kurser. Der læser vi også filosofi, og der undervises i etik, så jeg synes, det er vigtige fag.”

Hun synes ikke, der er brug for mere: ”I og med vi allerede har det på vores uddannelser, tænker jeg ikke nødvendigvis, der er behov for mere,” siger Cecilia Ramlau-Hansen.

Presset curriculum i forvejen

Dertil kommer det mere praktiske problem – at få plads i uddannelsen til yderligere et fag: ”Vi har pressede curriculum, så skal et større fag gå ind og tage det, der er unikt for vores kandidatuddannelser, så kan det godt blive et problem, hvis det er noget obligatorisk, som alle skal have. Men det er svært at vurdere, når man ikke ved, hvor meget det skal fylde.

Der kan ikke tilføres flere fag, for så må noget andet udgå: ”Der er ikke luft i vores pensum, og vi skal skære i noget andet væsentligt, hvis vi skal have det her ind.”

Hun har svært ved at forestille sig, at de studerende skal til at læse eksempelvis samfundsteorier eller filosofi: ”Vi har humanistiske teoretikere i kandidatuddannelsen i sygeplejen. De studerende, jeg er studieleder for, kommer fra professionsbacheloruddannelser, og der lærer de om etik i patientbehandling, så de kommer med et fundament. Men at se dem som hardcore Nietsche-studerende ... det vil nok være svært.”

lah

Ja tak til tværfaglig dannelses-tænkning, nej tak til et kursus med kvantitative krav, siger Hanne Leth Andersen. Det bør indbygges i uddannelsesledelsen

På Uddannelsesministeriets hjemmeside kan man se en video, hvor Søren Pind forklarer sine tanker om dannelse og et moderne filosofikum.

”Vi har jo set en for danskere skrækelig tendens de sidste tyve år til at det ’vi’ vi har kendt, er blevet til et ’os’ og ’dem’, og det kan vi grundlæggende ikke lide. Derfor tror jeg ikke, det er tilfældigt at hele dannelsesdiskussionen kommer igen, for den er forudsætningen for ’vi.’”

Sådan indleder ministeren, inden han i den korte video fortsætter med at tale om et filosofikum, som noget, der kan genskabe en fælles dannelse og dermed et fælles ’vi’.

Overfladisk målstyret kursus i dannelse?

Den måde at tænke på, skaber forhåbninger hos RUC’s rektor Hanne Leth Andersen: ”Jeg synes, han antyder nogle veje væk fra den finansministerielle styring af uddannelse. Han peger på, at det er noget andet, vi skal snakke om, når vi snakker uddannelse,” lyder hendes fortolkning.

Til gengæld kølner begejstringen, når Pind forsøger at gøre det mere konkret i form af et kursus:

”Hvis han vil putte det ind i et kursus, så risikerer han at få præcis det, der er uddannelsessystemets udfordring: en overfladisk målstyring, hvor de studerende blot lærer det udenad, som de skal. Dannelse som en del af uddannelse er at kunne se både sig selv og sin faglighed som en del af en større sammenhæng, og at have respekt for, hvad andre fagligheder bidrager med.”

Jeg lagde mærke til, at Pind i et interview nævnte, at man skal have indsigt i mere end ens eget fag

Hanne Leth Andersen

Tværfaglig forståelse

Pind taler om at ’vi’ bliver til ’os’ og ’dem’. Hvad har det med universitetsuddannelser at gøre?

”Det, jeg håber, Pind tænker, er, at vi skal dyrke fællesskabet og modvirke polariseringen. Og det kan både være kulturelt og fagligt. På det faglige plan kan man jo bare nævne modsætningerne mellem de humanistiske og naturvidenskabelige uddannelser som eksempel. Jeg lagde mærke til, at han i et interview nævnte, at man skal have indsigt i mere end ens eget fag. En uddannelse skal ikke bare være at have forstand på et særligt område, den skal forstå sig selv som en del af samfundet. Jeg håber, han mener, at vi har brug for respekt for hinandens fag gennem en fælles, grundfaglig forståelse.”

Så hvilket tiltag vil RUCs rektor så foreslå?

”Når man skal gøre noget konkret, er det nemmeste jo at omsætte tanker til et kursus. Men jeg mener ikke, det kan gøres med 5 ECTS. Det handler om måden, vi tænker uddannelse på. Det kan være, at det skal manifestere sig i uddannelsesledelsen – at man som leder tydeligt får ansvar for at skabe den fællesfaglige dannelse, i stedet for at man bare får yderligere en række kvantitative mål, man skal leve op til.”

lah

Hvorfor afdramatiserer AUs NOVANA-rapport

- når AU burde ringe på alarmklokkerne, spørger Naturfredningsforeningen: De burde fortælle politikerne, at de er på gal kurs – også selv om politikerne ikke vil høre på det ...

”AUs NOVANA-rapport afdramatiserer, fordi den ikke sætter data i perspektiv. Den problematiserer ikke det vigtige: Værst er, at 2015-data viste en stigende kvælstofudledning, og at der således har været en negativ udvikling 2013-15 i relation til EU’s vandramme-mål, og altså heller ikke i relation til den kontroversielle Landbrugspakke. AU vil altså ikke bringe data ind i sin aktuelle miljøpolitiske ramme ...”, lyder kritikken fra **landbrugs-politisk konsulent Thyge Nygaard** fra Naturfredningsforeningen.

Fra AU-sektorforskning svarer chefkonsulent Poul Nordemann: ”Vi har ikke lavet en analyse af, om 3-årige tidshorisonter er signifikante, men det er vores umiddelbare vurdering at udviklingen i perioden 2013-15 ikke er signifikant. I modsætning til udviklingen i perioden 1990-2015, som er tydeligt signifikant, og det er den, NOVANA-refererer til” (pr. email).

AU vil ikke røre op i politisk hvepsere

DN-konsulenten er forbløffet over AUs tekniske svar:

”AU mener ikke, at den treårige stigning 2013-15 er ’signifikant’? Det er en bemærkelsesværdig formalistisk

Det er vores umiddelbare vurdering at udviklingen i perioden 2013-15 ikke er signifikant.

Poul Nordemann

begrundelse for at undlade at tage faglig stillingtagen, især når der er andre indikatorer i havmiljøet – klorofyl og sektordybde – også viser samme negative tendens. Så indikatorerne lyser rødt, og AU burde bruge alarmklokken ved at omtale den negative udvikling”, siger han.

”Undladelsen skyldes formentlig frygt for at røre op i en politisk hvepsere. Det lugter altså af, at rapporteringen er afdæmpet, fordi dem som betaler for musikken bestemmer, hvad der skal spilles. Politikere og deres embedsmænd prøver at styre forskning, og det er en stærkt bekymrende tendens”.

DN: Miljødata er politik

Miljøminister Esben Lunde har i Folketinget brugt AUs NOVANA-rapportering

som alibi for ikke at tage initiativer og for at udskyde stillingtagen. Det er sket med henvisning til, at udviklingen ikke er signifikant, så ministeren vil afvente data for 2016-20.

Sagen er altså politisk, selv om AU-DCE prøver at gøre som om den ikke er, mener Thyge Nygaard:

”NOVANA-rapporten fortaber sig også i tekniske forhold som ’afstrømnings-korrigerede data’, så man får sammenlignelige data over årene. Men den slags tekniske diskussioner er havet ligeglad med, for her er belastningen den faktiske udledning, og det var rekordhøjt (78.000 tons) ...”

En forklaring på rapportens afdramatisering kunne være, at det ville blive et problem for miljøministeren, hvis stigningen blev eksponeret som problem. Esben Lunde Larsen ville komme i Gyllegate-problemer, for stigningen modsiger Landbrugspakkens kontroversielle forudsætninger ved at være ti pct. (6.000 tons) over pakkens tal. Samtidig er stigningen i stærk modstrid med EU’s vandmål-normer.

AU overholder ikke kontraktforpligtelser

I AU-DCE ydelseskontrakt om myndighedsbetjening for Miljøministeriet står der, at NOVANA-rapporteringens formål er at sikre ministeriets behov for forskningsbaseret rådgivning og overvågning bl.a. i henhold til EU’s Vandrammedirektiv.

Hvorfor gør NOVANA-rapporten ikke udtrykkeligt opmærksom den 3-årige negative stigning og varsler den som et potentielt problem?

Hertil svarer chefkonsulent Nordemann, at opgaven i forhold til rammeaftalen er at levere beregningerne som det faglige grundlag for en vurdering af direktivmålsætningen: ”Og det kan være en særdeles vanskelig juridisk opgave at vurdere ændringerne i en stoftilførsel ift. målene/kravene i Vandrammedirektivet, hvorfor vi overlader sådanne vurderinger til juridiske eksperter på baggrund af beregningerne”.

Men det er ansvarsforflygtigelse, mener DN-konsulenten: ”AU lever ikke op kravene i ydelsesaftalen, og det er

Esben Lunde bruger AU som alibi

”AUs sektorforskere har tilsyneladende ikke lært af balladen om Gyllegate, at forskerne ikke skal bidrage til afdramatisering af kontroversielle miljødata, for så går der først rigtig politik i videnskabelige data...”, mener DN-konsulent Thyge Nygaard. Han taler om AU-DCEs NOVANA-rapport, efter at rapporten er blevet politisk sprængstof i Folketinget, hvor miljøminister Esben Lunde Larsen bruger den som alibi for at tage stilling til voksende kvælstof-tal.

”På trods af erfaringerne fra Gyllegates lange debat om kontroversielle ’baseline-data’ afleverede AU-DCE i november en NOVANA-rapport, der afdramatiserer væsentlige udviklingstræk og konklusioner. Rapporten

er påfaldende forbeholden overfor at tolke i data og drage kritiske konklusioner – og nu bruger miljøminister Esben Lunde Larsen den til at affærdige voksende kvælstofforurening, fordi AUs rapport ikke taler et klart sprog om alarmerende tal og tendenser. AU bliver alibi for passivitet over for en åbenlys voksende kvælstof-forurening af havene”, mener DN-konsulenten.

”Der er nogle alarmerende tendenser i data 2013-15. Men rapporteringen afdramatiserer, nærmest i ’ønd tro’ eller mod bedre vidende, måske fordi man ikke ønsker at provokere politikere, miljømyndigheder eller landbruget?”

JØ

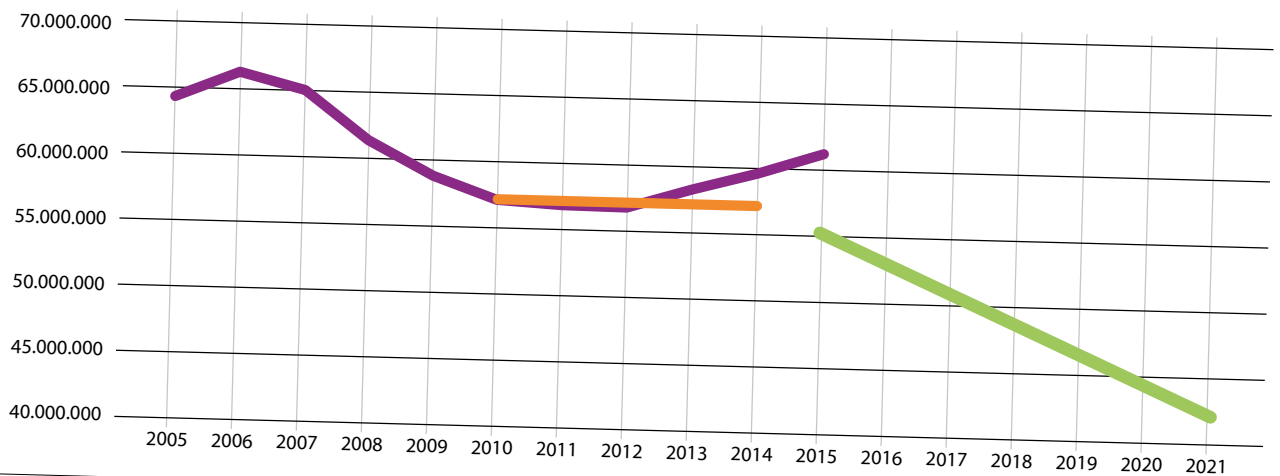

GRAFIK: FORSKELLEGE MÅL PÅ KVÆLSTOFUDLEDNING

1) Kvælstofudledning korrigeret for ekstra regnvejr 2005-15 (Afstrømningsnormaliserede data, korrigeret for årsafstrømning)

2) Landbrugspakkens gennemsnitsnorm 2010-14

3) EU's målnorm

GRAFIK FORKLARING: FORURENINGEN VOKSER

Den lilla kurve angiver de faktiske mål på, hvordan kvælstofudledningen (forureningen) i havet udvikler sig (normaliseret for vejrvariationer).

Den orange fortæller, hvad måltallet for forudsætningerne i Landbrugspakken 2016.

Og den grønne fortæller, hvad der kravene i EU's vandrammedirektiv.

Af kurverne ses en faktisk stigning i udledningen i den 3-årige periode 2013-15 i modsætning til såvel EU's krav og til Landbrugspakkens forudsætningen.

Og kritikken fra Naturfredningsforeningen over for AU-DCEs miljøforskere lyder, at deres NOVANA-rapport ikke beskriver stigningen de sidste tre år og dermed indirekte støtter miljøminister Esben Lundes passivitet over for problemet – som eksperter mener vil forværres yderligere de næste år.

(Kilde: N-data til NOVANA-RAPPORT fra AU-DCE (23.sept. 2016). Landbrugspakken. EU's vandområdeplaner 2015-21).

formentlig for ikke at røre op i den politiske hvepserede, som kvælstofstigningen er i forhold til EU og i forhold til Landbrugspakken. Og det er ansvarsflugt, når de vil overlade miljøfaglige data til jurister i ministeriet og Miljøstyrelsen. Hvad har jurister af forstand på kvælstofregnskaber”, spørger han.

”Og lidt ondskabsfuldt kan man jo spørge, hvordan det gik, da jurister periodiserede ’baseline-vurderinger’. Da røg der en minister...”

Overholder ikke EU's forsigtighedsprincip

AUs undladelse af at alarmere om den 3-årige stigning er ikke i overensstemmelse med kravene til afrapporteringer, for AU-forskerne afrapporterer ikke efter ’forsigtighedsprincippet’, mener Thyge Nygaard. Det er et generelt princip på miljøområdet – inspireret af EU-direktiver – om at gøre en forebyggende indsats, om at foretage indgreb ved kilden og om at forurenere betaler, forklarer DN-konsulenten:

”Det betyder i mine øjne en strakspligt til at gøre opmærksom på, hvis der sker en påfaldende eller betænkelig udvikling, som kunne pege på en forringelse af miljøtilstanden. Og den forsømmer NOVANA-rapporten, når de ikke udtrykkeligt gør opmærksom på, at kvælstofudledningen faktisk stiger år for år 2013-15, men skjuler dette bag bredere pennestrøg”.

Alle eksperter forudsiger stigning – hvad forudsiger AU?

Det underer DN-eksperten, at AU vil afvente udviklingen over de næste år, før man vil sige noget om ’signifikans’. Det er en nemlig sådan, at næsten alle eksperter i havmiljø vil opfatte det som en sensation, hvis kvælstofudledningen stagnerer eller falder. Der kan tværtimod komme en drastisk stigning, fordi 2016-sommeren var tør (og afgrøderne optog ikke kvælstof) kombineret med at Landbrugspakken gav ret til mere udledning.

Da FORSKERforum spørger AU, hvad der er AU-DCEs prognoser på udviklingen 2016-18: fald / stagnation / stigning / dramatisk stigning? – lyder svaret:

”Vi har ingen prognose for 2016-18. Den beregnede stoftransport for det hydrologiske år 2015/16 og kalenderåret 2016 vil blive rapporteret i slutningen af

2017”, svarer Nordemann, hvorefter der tilføjes, at man er i gang med et projekt, der skal forfine målemetoderne (til normalisering af data).

Igen underer svaret DN-konsulenten: ”Det er da underligt, at AU ikke vil lave de samme prognoser som andre hav-eksperter. Næste år – når stigningen dokumenteres i NOVANA-2016 – vil AU-DCE og politikerne sikkert hævde, at data ikke er signifikante, og vi skal vente på effekterne af målrettet regulering ...”

Han forudsiger, at AU-forskerne får sig et forklaringsproblem næste år, hvor tallene utvivlsomt igen er steget: ”AU-DCE-forskerne risikerer deres troværdighed. De er på et forskningsmæssigt vildspor, for det burde være deres opgave at fortælle politikerne, at de er på gal kurs – også selv om politikerne ikke vil høre på det...”

Skarp protest: Brud på armslængde-

- mellem politik og universiteter, siger uni-ledelser og uni-fagforeninger. Hvad gør minister Pind & dept.

”Bestyrelsesformændene og rektorerne er modstander af, at bestyrelsesformanden udpeges af udpegningsorganet. Bestyrelsesformanden skal vælges af bestyrelsens midte. Det giver bestyrelsesformanden legitimitet ...”

Med disse ord afviser universitetsledelserne – med KUs bestyrelsesformand og DTUs rektor i spidsen - blankt minister Søren Pinds forslag om indirekte ministerudpegning i deres fælles høringssvar på lovudkastet. Den fælles front mod ministerens udkast er noget af en begyndelse for ministeren, for den kommer ikke bare fra rektorkredsen men også fra de erhvervsfolk, som sidder i bestyrelserne og som er bestyrelsesformænd i dag. Det er ellers dem, som Venstreministeren gerne lytter til.

Uni-ledelserne undrer sig over lovforslagets intention om stramme den politiske statsstyring: Det står ikke universiteterne klart, hvilket problem lovforslaget skal løse. Ministeriets konkrete overvejelser er således ikke tydeliggjort med lovforslaget eller processen ledende hertil...”

Lovudkast: Mere statsstyring

Uni-minister Søren Pind har – stærkt inspireret af sin dept.chef Agnete Gersing – sendt et lovudkast ud, som angiveligt skal give bedre styringsrelationer og dialog mellem det politisk-ministerielle system og uni-ledelserne. Aksen heri er

- dels ministerindflydelse på, hvem der skal være bestyrelsesformand (og det kalder eksperter for ”indirekte ministerudpegning”),
- dels styrkelse af bestyrelsesformandens magt, fordi denne skal stå for kontakten til ministeren og ministerium
- dels indførelse af egentlige rammekontrakter for aktiviteten

Og så slår de fast, at lovforslaget bryder grundlæggende med Uni-lovens forudsætninger om politisk uafhængige bestyrelser: ”Det er et afgørende brud på armslængde-princippet, at ministeriet bliver dybt involveret i indstillings- og udpegningsprocessen, som det fremgår af lovforslaget”.

Uni-ledelserne: Nej til indirekte ministerudpegning

Lovforslaget opererer med en sindrig udpegningsprocedure med indstillings- og udpegningsorganer. Men den hopper uni-ledelserne ikke på. De opfatter det som indirekte ministerudpegning:

Om **udpegningsorganet**: ”Det er universiteternes klare indstilling, at formanden for udpegningsorganet ikke skal udpeges af ministeren, men skal vælges af udpegningsudvalget af sin midte. Dette vil modsat den foreslåede model i lovforslaget fastholde armslængde til ministeren”.

Om indstillingsorganet: Indstillingsorganet skal afspejle universiteternes sammensætning. Det er derfor stærkt kritisabelt, at de ansatte ikke er repræsenteret. Samtidig strider det grundlæggende mod armslængdeprincippet, at ministeriet skal være repræsenteret i udvalget. Det kan ”betragtes som et udtryk for manglende tillid fra ministeriets side”.

Uni-ledelserne erklærer sig som utvetydigt modstander af, at bestyrelsesformanden udpeges indirekte af ministeren (via de foreslåede organer). Det er bestyrelsen, som bør vælge formand. Og hvis ministeren insisterer på sine udpegningsorganer, så må ministerens repræsentanter i disse organer ud.

Opsigtsvækkende enig front mod Pind

Minister Pind og dept.chef Agnete Gersing – som mange opfatter som forslaget egentlige bagmand – har fået et alvorligt problem, idet de mødes af en enig bestyrelsesfront. Værst for dem er, at de modsiges af rutinerede og professionelle erhvervsfolk i bestyrelserne, som mener at uni'er og uni-bestyrelser skal være politisk uafhængige, og at den formelle og reelle armslængde er helt afgørende.

Bestyrelsernes og rektorernes enige front mod minister Pinds og dept.chef Agnete Gersings lovforslag er opsigtsvækkende. Der er stort set ikke set en sådan enighed, siden der var tvist om bestyrelseshonorarer med eks-forskningsminister Helge Sander i 2005...

Den enige front er også opsigtsvækkende, fordi det ikke er en hemmelighed, at der har været uenighed i formandskredsen i de senere år, hvor især AU's bestyrelsesformand Michael Christiansen har kørt solo. Onde tunger mener da også, at han har været med til at skrue forslaget sammen, sammen med dept.chef Agnete Gersing.

AUs Connie Hedegaard: Fælles svar

Men AU har fået en ny bestyrelsesformand, Connie Hedegaard, som er både eks-journalist, eks-politiker og eks-kommissær. Hun vil ikke ud med, om AU har haft sær-synspunkter i sagen. Hun glæder sig over, at ledelseskredsen kunne blive enige om et fælles svar:

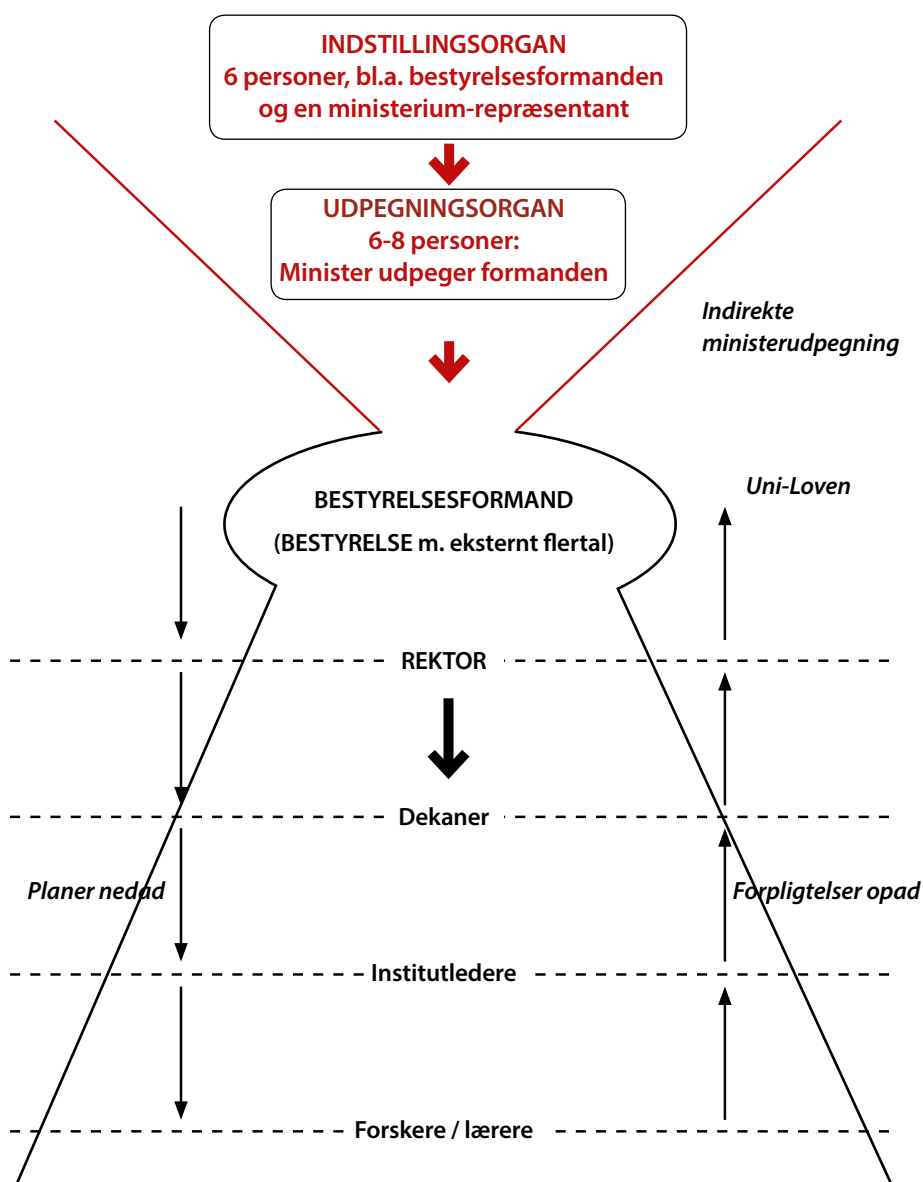
”Det er vist ingen hemmelighed, at universitets-ledelsernes synspunkter er kendt for at stritte i flere retninger! Men da det er et enormt vigtigt forslag for universiteternes autonomi og for armslængden til det politiske system var det vigtigt at bestyrelsesformænd og rektorer kunne blive enige om et fælles høringssvar”, forklarer hun.

”I denne sag har vi været enige om substansen, med forskelle i nuancerne. Men høringssvaret udtrykker, at vi ikke kan se, hvad problemet egentlig er, og derfor synes vi heller ikke, at forslaget er verdens bedste ide. Ministerudpegning i den ene eller anden form skaber uklarhed om uafhængigheden og om armslængden – samtidig med, at vi anerkender, at minister Søren Pind har forsøgt at opbløde forslaget i forhold til de forslag, vi tidligere har hørt om ...”

Akademikerne: Mere politisk styring

Også Akademikerne – den fælles paraply for akademikerfagforeningerne – leverer en skarp afvisning af ”udpegningsmodellen, der med sin politiske infiltrering er

LOVUDKAST: Ny styringsmekanisme

FORKLARING:

Uni-loven siger i dag, at uni'ernes bestyrelser selv styrer de procedurer, der skal spotte og udpege nye bestyrelsesmedlemmer og -formanden.

Den model kritiserede en bestillingsrapport fra konsulentfirmaet Nextpuzzle. Så signalerede uni-minister Søren Pinds departementchef, at ministeriet gerne så en model med direkte ministerudpegning, så politikerne fik en bedre "dialog" med bestyrelserne. Det blev dog mødt med så store protester, at han lavede om på forslaget i det udsendte høringsudkast (høringsfrist).

Men det forslag er indirekte ministerudpegning og det er en politisering af universitetet,

lyder protesten i høringssvarene fra uni-ledelserne og uni-fagforeninger: Det er brud på armslængden, fordi udpegningsorganet (til indstillingsorganet) skal have en ministeriel topchef som medlem. Ministeren udpeger formanden for det udpegningsorgan, der indstiller bestyrelsesformanden (til ministergodkendelse) – SE KASSERNE I RØDT.

FIGUREN fortæller, at hvis ministeren får sin indirekte ministerudpegning, vil Danmark få et enestående hierarkisk linje-styret system ovenfra ministeren og nedad. Og det møder stærke protester, jf. FORSKERforums interviews med uni-eksperter og universitetsfolk på de næste sider...

et historisk brud med den hidtidige brede konsensus om at sikre universiteternes autonomi".

Armslængden mangler og det er udtryk for mistillid fra ministerens side, når Søren Pind vil lave indirekte ministerudpegning: Udpegningsorganet til indstillingsorganet skal have en ministeriel topchef som medlem. Ministeren udpeger formanden for det udpegningsorgan, der indstiller bestyrelsesformanden (til ministergodkendelse).

Akademikerne kalder det en sproglig tilsnigelse, når lovforslaget angiveligt skal give "styrede rammer for ledelse", når der reelt lægges op til "styrkede rammer for politisk styring"...

Akademikerne appellerer til Regeringen og Dansk Folkeparti om, at man ikke haster en så central lovændring igennem med færrest mulige mandater og mindst mulige Folketingsflertal. Regeringen har opsagt den brede universitetspolitiske forligskreds med Socialdemokraterne og med SF, som har markeret modstand mod forslagens politiske styring.

I stedet for ministerens udpegningsmodel foreslår AC en model, som allerede findes på SDU og DTU, hvor der er et indstillingsorgan (med bl.a. vipere, tapere og studerende) og hvor repræsentantskabsmedlemmer medvirker i udpegningsorganet.

DM og Djøf: Ministeren snakker udenom

DMs formand Camilla Gregersen og Djøfs formand Lisa Herold Ferbing var allerede ude i starten af marts med kritik af lovforslaget: "Ministeriet skal ikke flytte ind på universiteterne". Det blev mødt af et afglidende svar hos Uni-minister Søren Pind – og det er måske et forvarsel om, hvordan han vil tackle kritikken.

DM-formand Camilla Gregersen synes, at ministerens replik snakker udenom: "Ministeren forholder sig ikke til lovudkastets problem, nemlig at der åbnes op for politisk udpegning og politisering. Han sætter nogle fugle på taget som lokkemad – at det vil styrke ledelser og dialog – men han forholder sig ikke til, at det risikerer at gå ud over universiteternes

legitimitet og troværdighed, når der udpeges en minister-loyal formand. Det vil være slut med bestyrelsesformænd – og måske rektorer – som vil sige noget

kritisk. Og det risikerer at smitte nedad i hele organisationen", siger hun.

Forslag: Resultatkontrakter

Lovforslagets ministerudpegning har stort set taget al opmærksomheden. Men en anden vigtig styrkelse af statsstyring er, at de nuværende udviklingskontrakter med hensigtsmål skal erstattes af egentlige resultatkontrakter, som tilmed kan kobles på belønninger / straffe i bevillingssystemet.

Kritikere af den skærpelse påpeger, at det kan blive en farlig styringsmekanisme, hvis den indføres samtidig med, at der bliver ministerstyring af formandsudpegningen. Hvis ministeren (direkte eller indirekte) altså udpeger formanden, kan ministeren diktere resultatkontrakt, som den ministerudpegede bestyrelsesformand loyalt implementerer...

Uni-ledelserne: Rektor skal med-forhandle

Bestyrelsesformændene og rektorerne undviger at fremlægge den styringskæde. Det ligger derimod indforstået i deres forslag, at de går ud fra at ministerudpegningen bliver taget af bordet...

Og under forudsætning af, at det sker, er de indforståede med, at der indføres strategiske rammekontrakter.

Men lovforslaget beskriver ikke processen, der skal føre til teksten i de strategiske rammekontrakter, så uni-ledelserne forudsætter, at indholdet fastlægges ved en forhandling mellem det enkelte universitet og ministeriet.

Samtidig påpeges, at lovforslaget tillægger bestyrelsesformanden mere magt, herunder ene-magt til at forhandle resultatkontrakt med ministeren. Og det vil være problematisk, for dermed afkobles rektor som universitetets øverste daglige leder. Derfor skal det eksplicit fremgå - mener uni-ledelserne - at rektor deltager sammen med bestyrelsesformanden i dialogen og forhandlingerne.

jØ

Hvor er Jesper Langballe?

Minister Søren Pind har angiveligt allerede flertal for sit lovforslag, for Dansk Folkeparti bakker angiveligt op.

Der havde længe floreret hårdnakkede rygter om, at dept.chef Agnete Gersing advokerede kraftigt i kulisserne for en opstramning af ministerens og ministeriets styringsredskaber over for uni-ledelserne. Men da den meget værdi-liberale **Søren Pind** blev minister forlød det, at dept.chefen fik mere modspil end under forgænger Ulla Tørnæs.

Derfor var det en overraskelse, da Søren Pind i slutningen af februar sendte et lovudkast ud til høring: Uni'erne skal planstyres mere, bl.a. igennem en politiseret udpegning af bestyrelsesformænd og bestyrelsesmedlemmer.

Planstyringen indføres gennem **nye rammekontrakter** for uni' med centrale strategiske mål og med belønninger for målopfyldelse, som hos ministerielle styrelser. Og de politiserede bestyrelsesmedlemmer og formænd indføres via en **ny udpegningsmekanik**, hvor ministeren får stor indirekte indflydelse på, hvem der sættes ind, især på formandsposten.

Forhåndsflertal med Dansk Folkeparti

Det forlyder på Christiansborg, at høringen bare er formalia, for selv om der i **Dansk Folkepartis** program står, at partiet er imod politiske udpegninger, så har partiet lavet en forhånds aftale med godkendelse af modellen. Den var aldrig gået med den afdøde ordfører Jesper Langballe som ordfører, for han var frihedsfundamentalist.

DF-ordfører **Jens Christian Thulesen Dahl** benægtede da også, at der var en

egentlig forhånds aftale, da FORSKERforum spurgte ham:

"Nej, der er ikke en aftale, vi har kun sagt, at det ser fornuftigt ud. Så vidt jeg har forstået af fremlæggelsen, vil der ikke være tale om politiske udpegninger, hverken direkte eller indirekte. Ministeren har en vis indflydelse, men ellers giver forslaget balanceret udpegning og armslængde. Ministeren kan udpege formanden for udpegningsorganet, jo, men de 6-7 andre medlemmer har jo også indflydelse. Men nu må vi studere høringssvarene, før vi lægger os fast på den endelige model".

Hos **S' ordfører Mette Reissmann** er vurderingen anderledes kritisk: "S' er imod politisk udpegede bestyrelsesmedlemmer og formænd. Modellen betyder godt nok ikke direkte udpegning, men det er same-same, når ministeren i flere lag kan styre, hvem der skal indstille kandidater for ham. Uni-Loven foreskriver, at der skal være armslængde, men det bliver meget korte arme", siger hun.

"S' var med i forligskredsen bag Uni-Loven 2003, men nu har regeringen frygtelig travlt med at indføre styringsystemer i strid med uni'erne som uafhængige institutioner. Hvor er problemet, som man vil 'løse'? Søren Pind har tydeligvis ikke lyttet til Anders Foghs kloge råd om, at man ikke skal konstruere 'løsninger', for man har lokaliseret et problem ...".

jØ

Indirekte ministerudpegning

Lovforslagets hensigt er at få politisk loyale bestyrelsesformænd og inddæmme kritisk stemmer på universitetet, mener uni-ekspert fra KU.

INTERVIEW

Regeringens lovforslag om nye udpegningsmekanismer til bestyrelsesmedlemmer er motiveret af ministerens mistillid til sektoren, for forslaget identificerer faktisk ikke, hvad det er for et problem, lovforslaget skal løse, konstaterer **uni-ekspert Hanne Foss Hansen**, KU-professor i politologi.

”Det var i 2009-13 udtrykkelige politiske ønsker om, at uni’erne skulle tage flere studerende ind, og at ph.d.-produktionen skulle øges. Uni’erne fulgte ønskerne og leverede varen. Men politikerne lagde visionerne i skuffen og ændrede målsætningerne, og det blev mødt med kritik af nogle uni-ledelser. Og det modspil og den kritik irriterer åbenbart ministeriet, som nu reagerer med et lovforslag om ændret styringsstruktur, så man kan få mere ministerloyale bestyrelsesformænd. I den forstand er forslaget et forsøg på at inddæmme kritiske stemmer på universitetet.”

Hensigten: Loyalt mod det politisk-administrative system

Lovforslaget skal angiveligt **”tydeliggøre bestyrelsernes rolle, handlerum og ansvar”**. Og som noget nyt udpeges formanden for udpegningsorganet (til bestyrelsesformanden og til de eksterne bestyrelsesmedlemmer) af ministeren, samtidig med at formandens relation til ministeren gøres tættere, og at formanden får tillagt mere magt på bekostning af rektor. Endelig indføres der også resultatkontrakter som styringsredskab.

Politologiprofessoren vurderer, at der er to hensigter bag lovforslaget: Den første er, at ministeren vil forpligte bestyrelserne i relation til politiske hensyn – samfundets behov og ’relevans’ – hvor bestyrelserne nu er forpligtet over for universiteternes formål. Bestyrelsesformanden skal være mere loyal over for ministeren end over for ’sit’ universitet: ”Problemet med dette er, at denne relevanstænkning ofte er meget kortsigtet og står i modstrid til, at forskning og uddannelse er langsigtede projekter”.

“ Forslaget er udtryk for klassisk hierarkisk styringstænkning. Det går ud fra, at top-down-ledelse – linjestyling fra top til bund – er vejen frem for vidensorganisationer. I den forstand strammes der nok en gang på den topledelsesmodel, som Uni-loven 2003 var udtryk for **Hanne Foss Hansen**

Det andet formål er et ønske om at få politisk og ministeriel snor i bestyrelserne, både ved at få indflydelse på deres sammensætning og ved at forpligte dem på mere ’dialog’ med det politiske system: ”Forslaget er udtryk for klassisk hierarkisk styringstænkning. Det går ud fra, at top-down-ledelse – linjestyling fra top til bund – er vejen frem for vidensorganisationer. I den forstand strammes der nok en gang på den topledelsesmodel, som Uni-loven 2003 var udtryk for”.

Hvor er armslængden?

Lovforslagets udpegningsmekanisme er indirekte ministerudpegning: ”Ministeriet ønsker at få indflydelse på, hvilke personer der udpeges, og lovforslaget giver i sidste instans ministeren mulighed for at nedlægge veto mod uønskede formandskandidater. Men med en sådan ’politiseret udpegning’ er der risiko for, at der udpeges bestyrelsesformænd, som har mindre forståelse for universitetets DNA, kerneopgaver, forskningens natur og uni-kulturen. Modellen kunne måske fungere, hvis der eksisterede et tillidsforhold mellem ministeriet og uni’erne, men den tillid findes ikke i Danmark”.

Med lovforslaget får bestyrelsesformanden mere magt på bekostning af rektor, idet formanden udtrykkeligt bliver relationen mellem ministerium og uni’:

”Formuleringen om, at formanden på universitetets vegne bliver ’ansvarlig for den strategiske dialog’ med ministeren, skurrer i mine ører. Man får indtryk af, at ministeriet har en forestilling om, at et universitet kan styres fra en kommandocentral”.

Uni-eksperten – som selv har siddet i KUs bestyrelse som vip-repræsentant 2009-11 – vurderer, at lovforslaget får svært ved at overholde idealer om at respektere det faglige selvstyre og armslængde i forhold til det politiske system: ”Hvis man virkelig skal tage hensigten med den indirekte ministerudpegning og formuleringen om den strategiske dialog alvorligt, er det svært at se armslængdeprincippet opretholdt”.

Nikkedukker uden legitimitet

”Jeg skal ikke afdramatisere lovforslaget. Men der vil være modererende faktorer, som kan modvirke, at bestyrelsesformænd optræder som nikkedukker. Nikkedukker vil ikke have legitimitet overfor den øvrige bestyrelse, rektoratet og den øvrige ledelse samt uni-befolkningen. Man skal huske på, at legitimitet er meget vigtig. Både bestyrelsesformanden og de ansatte ledere skal have intern legitimitet for at opnå accept og for at undgå kriser, som topstyring har ført til på nogle universiteter i de forgangne år. Det handler ikke bare om magt og styringsrelationer. Normer, kultur og viden har betydning”.

Det hører med, at lovforslaget er en yderligere svækkelse af de ansattes og studenternes medbestemmelse: ”Der er kun et internt medlem ud af seks i indstillingsorganet, og det er da et stort problem for legitimiteten”.

Lovforslaget er et hasteforslag. Der var høringsfrist d. 24. marts, og Søren Pind vil fremsætte lovforslaget i april.

Norsk rapport uden

Ministeriet købte norsk rapport om styringsformer i forskellige lande. Selv fik ministeriet ikke den ønskede konklusion

Danmark vil være det mest statsstyrede uni-system i de lande, som vi normalt sammenligner os med, hvis lovforslaget om indirekte ministerudpegning føres ud i livet, konstaterer den svenske politilogiprofessor Christer Karlsson, som er ekspert i uni-ledelse.

Svenskerens påstand bekræftes ikke direkte i den rapport med international sammenligning af styreformers, som Uni-ministeriet købte hos den norske sektorforskning i NIFU. Selv om kommissoriet for rapporten var snævert, fik ministeriet ikke argumenter for en dansk lovstramning.

Det snævre kommissorium betød, at Danmark ikke indgik i sammenligningen. Og rapporten skulle kun analysere toppen af styringskæden, nemlig kæden mellem ministerium og universitet samt bestyrelseskonstruktioner. Rapporten skulle ikke analysere, om nogle af de andre lande har en lovmæssigt fastlagt hierarkisk og topstyret struktur som i den danske universitetslov. Og den skulle heller ikke undersøge, hvordan styringsrelationer påvirker uniernes autonomi eller den akademiske medbestemmelse.

På trods af disse begrænsninger i kommissoriet fik ministeriet ikke en håndfast konklusion, som støtter dept. chef Agnete Gersings plan om ministerudpegning af bestyrelser og om indførelse af resultatkontrakter. Og NIFU-rapporten konkluderer heller ikke, at der er en sammenhæng mellem topstyring og bedre performance.

Derfor henviser lovudkastet ikke til NIFU-rapporten.

Legitimation af problem: Eksterne rapporter

Optakten til lovforslaget har været båret af et stærkt ønske hos dept. chef Agnete Gersing om, at Uni-ministeriet skulle have flere styringsredskaber over for uni'erne. For at analysere dette igangsatte dept. chefen et «styringseftersyn», som skulle laves af dept. chefen selv samt topembedsmænd fra Uni-ministeriet og Finansministeriet.

For at få analyseret problemer i

relationen ministerier/uni-ledelser købte ministeriet en "bestillingsrapport" hos konsulentfirmaet Nextpuzzle, der ikke havde særlig viden om universiteter. Uden at begrunde det med en præcis problem-analyse leverede Nextpuzzle anbefalinger, herunder især om ministerindflydelse på bestyrelsesudpegning og om indførelse af mere kontraktstyring.

Snævert kommissorium

Ministeriet købte også en anden rapport. Dept. chef Agnete Gersing gav det norske NIFU et bemærkelsesværdigt snævert kommissorium, som kunne indikere, at ministeriet satsede på at få konklusioner, der støtter ministerudpegning og kontraktstyring. Der blev udvalgt sammenlignelige lande, nemlig Norge, Sverige, Finland, Holland og England. Men rapporten skulle ikke fortælle om eller sammenligne med Danmark.

NIFU fik til opgave at undersøge "styringsrelationer mellem staten og uni'erne" i to aspekter, hhv.

- bestyrelseskonstruktioner (fx udpegningsmekanisme) og
- mål/resultat-styring.

Men den norske rapport skulle udtrykkeligt ikke sammenligne andre aspekter, fx uniernes grad af selvstyre eller frihedsgrader.

"Forholdet mellem statens styring og autonomi var ikke en eksplicit del af vores mandat for rapporten. Vi skulle undersøge de fem lande med hovedvægt på de virkemidler, som staten har for at styre i sammensætningen af styrelserne/bestyrelserne samt i udviklingskontrakter", forklarer NIFU-forskningsleder Nicoline Frölich, som er en af forskerne bag rapporten.

NIFU: Ingen beviser på topstyring

Rapporten konstaterer, at summen af lokale instrumenter er mere vigtigt for performance, end hvem der udpeges som bestyrelsesformand. Man skal altså vælge en udpegningsmodel, som passer til universitetets kultur, fordi konsensusmodeller virker bedst, fordi det giver legitimitet.

NIFU-rapporten skriver det ikke, men giver klart den anbefaling ikke at indføre ministerudpegede bestyrelsesformænd ovenfra: **"Empiriske studier viser, at det er meget sandsynligt, at forandringsprocesser støttet på græsrodsniveau er mere effektive, hvis man indtænker, at universiteter kan være notorisk forandringsresistente"**.

I rapportens analyse af relationer mellem topledelsen (bestyrelsen) og de menige academics advares der direkte mod ledelsens dekobling af de menige: **"Derfor kan man forvente, at påtvungne stærke management-reformer udefra – eller initiativer, der opfattes sådan – kan blive mødt med intern opposition hos academics, især hvis de akademiske frihedsnormer allerede opfattes som værende under pres"** (konklusion s. 56).

“

I Sverige findes der også ministerudpegning af bestyrelsesformænd. Men Sverige har ikke en universitetslov med en hierarkisk linjestyling internt på uni'.

I Sverige blander politikerne sig i udpegningen af ledelsen, men ellers blander man sig ikke i, hvordan uni'erne organiserer sig internt. Hvis Danmark får ministerudpegning af bestyrelsesformanden bygget oven på uni-Loven, så får man en enestående politisk linjestyling fra minister og nedad.

**Politologiprofessor
Christer Karlsson**

legitimation

om kommissoriet var snævert,

NIFU-forskningslederen: ”Rapporten dokumenter en variation i styringsordninger, herunder i virkemidler. Fællestræk mellem landene er forsøg på generel styrkelse af ledelsesfunktioner og øget vægtning af strategisk handling. Men disse ændringer har ikke samme virkning. Et eksempel er Norge, hvor det er svært at konstatere forskel på, om rektor vælges eller ansættes”.

NIFU: Effekt af resultatkontrakter ikke bevist

Ud fra rapporten er der ikke noget, som peger på særlige fordele ved at indføre mere topstyring/statsstyring via resultatkontrakter. Der er ikke noget, som taler for indførelse af mere statsstyring via resultatkontrakter:

”Ud fra de evidensstudier samlet i denne rapport har det ikke været muligt at identificere en utvetydig forbindelse mellem kontraktgørelse og performance (modsat andre styringsinstrumenter). Der findes derimod studier, som generelt indikerer, at mere autonomi, sammen med ledelse og forskningskonkurrence kan føre til bedre performance”.

Rapporten konstaterer modsat også, at der er tegn på, at stram kontraktstyring mødes med vrangvilje på uni'er, mens mindre indgribende modeller (Holland og Norge) skaber mindre modstand og konflikt i systemet (konklusion s. 55).

”Rapporten konstaterer, at staten har forskellige virkemidler til at fremme resultatstyring. Resultatkontrakter (i Norge hedder det udviklingskontrakter) er et virkemiddel som flere lande forsøger sig med. Men kontrakterne udformes forskelligt. Rapporten peger på, at styrings-virkemidler bør udformes ud fra landes specifikke kontekster”, forklarer Noline Frølich.

NIFU vil vurdere dansk ministerstyring

Og da Danmark ikke indgår i den internationale sammenligning, forelagde FORSKERforum det danske lovforslag for forskningsleder Noline Frølich:

Betyder ministerudpegning koblet til Uni-Lovens hierarkiske ledelsesstruktur, at Danmark får det mest hierarkiske og statsstyrede uni-system i forhold til de fem undersøgte lande?

Men forskningslederen vil ikke ind på en vurdering af lovforslaget fra sin danske opdragsgiver. Hun afviser at gå ind i en analyse af konsekvenserne af det danske lovforslag:

”NIFU's rapport omfatter ikke et studie af Danmark. Og det er vanskeligt at rangere land efter grad af 'statsstyring', for der vil være uenighed om, hvad kriterierne er for, hvad der er 'statsstyring'. Styringsystemer for universiteter varierer mellem lande, og virkningen af formelle styrings-modeller vil variere med den nationale kontekst” (pr. e-mail).

(BILAG TIL LOVFORSLAG:

NIFU-rapport 35/1016: "Steering approaches in higher education. Comparing ..." (NIFU nov. 2016))

Legitimation: Nextpuzzles bestillingsrapport

Hvad er det for et problem, som ministeren vil løse med forslaget om ministerudpegning? Lovudkastet giver ingen forklaringer.

Det uformelle svar i kulissen lyder, at ministeriet – med dept.chef Agnete Gersing i spidsen – vil have flere styringsredskaber, for de er sure over at blive sagt imod af lidt for selvstændige ledelser. Det formelle svar fra dept.chefen lyder, at ministeriet har fået det anbefalet af et konsulentfirma.

Konsulentrapporten blev købt hos Nextpuzzle, og den blev mødt med skepsis og kritik, fordi den lignede en styret bestillingsrapportering med forudsigelig kritik af universiteterne, så ministeren får en begrundelse for at indføre stærkere statsstyring af de formelt uafhængige, selvejende uni'er. Rapporten angav ”forbedringspotentiale” på især tre områder:

- **Bestyrelsernes rolle** og ageren skal kunne målrette sig mere direkte mod politiske krav.
- De nuværende **udviklingskontrakter** skal i højere grad være styringskontrakter (med indbyggede belønninger).
- Og ”**samspillet**” med **ministre og embedsmænd** skal styrkes.

Rapporten medførte kritiske spørgsmål i Folketinget: *Vil ministeren kalde Nextpuzzles rapport om styringseftersyn for "uafhængig", når ministeriet selektivt har udvalgt, hvem der er til interviewet, og når ministeriet har styret konsulentfirmaet igennem en Styregruppe, som bestemte fokus og som skulle godkende rapporten?* - lød spørgsmålet til Uni-ministeren fra Jacob Mark (SF).

SF'eren undrede sig over, hvordan rapporteringen kan være uafhængig, når det blev oplyst, at ministeriet selektivt har udpeget de 38, som er interviewet, men at det ikke fremgår, hvem der er interviewet og hvad der blev spurgt om. Det oplyses kun, at 38 (unavngivne) blev interviewet, herunder fra fem uni-ledelser (formænd og rektorer) samt eksterne interessenter (fra fx Finansministeriet og arbejdsgivere i Dansk Erhverv og DI).

Uni'er som datterselskaber

Væk med armlængde: Bestyrelser skal være ministerens forlængede arm, mener uni-ekspert fra CBS

INTERVIEW

”Lovforslaget er jo pakket ind i et cirkus af sindrige udpegningsmekanismer, men det dækker bare over, at der fremover vil ske ’indirekte ministerudpegnings’, vurderer CBS-instituttleder Peter Lotz, som har forsket i uni-organisationer. Han ser ingen grund til at bagatellisere lovforslagets hensigt:

”Lovforslaget vil knytte bestyrelsen tættere til ministeriet via en loyal bestyrelsesformand. For hvorfor fremsætte forslaget, hvis ikke hensigten er at bestemme, hvem der skal være bestyrelsesformand og dermed etablere et direkte ’træk’ fra ministerium over bestyrelsesformanden til rektor?”

Hvorfor al den hurlumhej?

”Jeg har faktisk svært ved at forstå, hvorfor ministeriet bruger så mange kræfter på at få kontrol over bestyrelsesformanden, for ministeriet har i forvejen håndtag til at styre ned i sidste led. Lovforslaget fortæller da heller ikke, hvad der er problemet, man vil løse. Motivet til lovforslaget kan derfor være at få endnu mere formel kontrol og management”, siger han.

Lotz hælder nu mere til en anden forklaring:

”Det har nok irriteret ministeriet, at man er blevet modarbejdet af rektorer i nogle sager, tydeligst om eks-minister Sofie Carsten Niensens ’dimensioneringsplan’. Her havde minister og embedsmænd måske forventet, at rektorerne bare klappede hælene lydigt sammen, men de protesterede. Og det kunne rektorerne gøre, fordi de var støttet og beskyttet af bestyrelsen, der fungerede som en ’buffer’ over for ministeriet. Og det er den buffer, som lovforslaget nu vil fjerne, ved at man får udpeget ministerloyale bestyrelsesformænd”.

Uni'er reduceres til datterselskaber og styrelser

Blandt de mange plusord i høringsbrevet og i pressemeddelelsen bider Lotz især mærke i hensigten om at ”styrke bestyrelsernes dialog med ministeren”.

”Det ligner et signal om, at universiteter skal reduceres til ’datterselskaber’

“ Embedsmænd i departementet kan tage telefonen og ringe til rektoratet og henstille, at sådan og sådan skal en sag løses, og at den ordre kommer ovenfra

Peter Lotz

under ’moderselskabet’, som en styrelse under ministeriet. Datterselskabet skal ikke kunne gøre noget, som moderselskabet ikke ønsker. Bestyrelserne skal være ministeriet forlængede arm”.

”Kan det ses som oplæg til en mere konstruktiv dialog? Måske, men også lidt naivt, for hvis et ministerium får magtredskaber, så bliver de også brugt. Måske ikke af alle ministre, men af nogle. Ministeriet vil ikke holde sig fri af politisering af forvaltningen og prioriteringer. Og her knækker kæden, for hvis bestyrelserne ikke længere er uafhængige og en buffer i systemet, så fjernes skottet mellem daglig politik og langsigtet universitetsledelse”.

Ladeport for politisering

Det bliver en åben ladeport for ministeriets styring af ikke bare de overordnede ’strategiske’ prioriteringer, men også af de daglige politiske og forvaltningsmæssige beslutninger, mener Lotz. Og det kan gribe helt ned i selve forskningens eller studierne substans og frihedsgrader:

”Politiske forlig kan så indeholde en passus om, at universitet X leverer bidrag A efter kommissorium Y. Og den loyale bestyrelsesformand bliver garanten for, at det bliver implementeret”, forklarer Lotz.

”Eller embedsmænd i departementet kan tage telefonen og ringe til rektoratet og henstille, at sådan og sådan skal en sag løses, og at den ordre kommer ovenfra. Underforstået at bestyrelsesformanden er indforstået, så det er bare at makke ret. Armlængden er væk, vi har ikke længere uafhængige universiteter”.

Bestyrelsesformanden får magt

Bestyrelsesformanden får stor magt i den nye styringskæde:

”Nogle vil sige, at bestyrelsesformanden får mere magt på bekostning af rektor. Det er også rigtigt i den forstand, at rektor ikke kan forvente at blive beskyttet som hidtil. Men rektor vil jo ellers ikke blive berørt. Han har stadig den magt, som det nu engang giver at repræsentere en stor organisation, men skal stadig forhandle med ministeriet om dit og dat”, forklarer Lotz. Men i modellen ligger et magttab for bestyrelsen:

”Jeg vil hellere pege på, at bestyrelsesformanden får mere magt på bekostning af bestyrelsen: På baggrund af de regelmæssige briefinger hos ministeren kan formanden tage ministeriets autoritet med sig ind i bestyrelseslokalet og vil dermed kunne ’overrulle’ de andre medlemmer: ’Det forslag tror jeg bestemt ikke, ministeren vil kunne lide’. Så formanden får stor magt og spillerum; ingen menige bestyrelsesmedlemmer vil orke at være i opposition til sådan en formand”, forudser Lotz, som tilføjer:

”Jeg tror så også, at under de betingelser bliver det svært at få dygtige samfundsrepræsentanter til at stille op til sådanne bestyrelser”.

Embedsmænd vil have styringskæde

For Lotz er der ingen tvivl om, at mange har svært ved at forstå, at universiteterne skal være uafhængige institutioner, og at de ikke bare er et led i en forvaltning, som ministeriet har instruktionsbeføjelser over.

”De er uforstående over for, at god forskning og uddannelse kræver uafhængighed og frihedsgrader samt længere tidshorisonter. Desværre vil der sikkert være mange politikere og embedsmænd, der finder det fuldstændig logisk, at der indføres en klar kommandostruktur.

Men det er bare den sikre vej til at gøre universiteter til konsulent- eller efteruddannelseshuse, der ikke får friheden til at levere de grunduddannelser og den basale forskningsviden, der peger ud over det seneste finanslovsforlig”.

Vip'erne mister magt

Minister får magt via politisk udpeget bestyrelsesformand, som skal gennemtrumfe politik ovenfra
– og vip'erne taber igen, mener medarbejdervalgt i SDU's bestyrelse

INTERVIEW

Lovforslaget om, at ministeren skal udpege bestyrelsesformanden, bygger på en tankegang om, at ministeren repræsenterer samfundet. Og **SDU-lektor Jørgen Bang** er med på, at uni'erne er ansvarlige over for Folketinget:

“Men 'samfundet' er altså mange interesser, som skal afbalanceres, og netop derfor skal uni være på armslængde, for kun derved kan de mange interesser komme til. I den forstand vil det være en demokratisk fejltagelse at overlade stor styringsmagt til et snævert politisk eller administrativt system, som dette lovforslag er udtryk for”.

Han mener, at lovforslaget er et vitalt indgreb i et universitets indre liv: “Lovforslaget er skruet sammen af nogle, som har den opfattelse, at uni'er kan styres via kommando-ledelse ovenfra. Men det helt særlige ved uni'er er jo, at de nødvendigvis må medstyres af de fagkyndige ud fra de overordnede formål, forskning, uddannelse og formidling. Og dette skal foregå frit og uafhængigt – med armslængde – for at tjene brede samfundsinteresser, ikke kortsigtede politiske, erhvervs-mæssige eller forvaltningsmæssige mål”, mener SDU-pektoren, som har været vip-valgt medlem af SDU's bestyrelse i fem et halvt år.

Formand udpeges efter politisk-administrative hensyn

“Der bliver meget langt mellem bestyrelsesformanden og de ansatte, hvis lovforslaget om ministerstyret udpegning af bestyrelsesformand bliver vedtaget. Grotesk, for det er i direkte modstrid med den seneste lovrevision i 2011, som kom efter kritik af manglende samspil mellem ledelsen og det videnskabelige personale. Ledelserne blev pålagt at oprette organer, så der kunne indgå en højere grad af 'kollegial rådgivning' af ledelsen. Jeg tolker det sådan, at ledelserne blev pålagt at tage beslutninger på et 'et oplyst grundlag', så deres beslutninger fik mere legitimitet i den menige uni-befolkning og hos de studerende”.

Det er slet ikke uvæsentligt for vip-personalet. Bestyrelsesformanden får nemlig stor magt ved udpegning af rektor, som udpeger dekaner, som udpeger institutledere osv.

SDU-lektor Jørgen Bang

SDU-lektor Jørgen Bang mener, at de fagkyndiges indflydelse allerede i dag er meget begrænset, men det ny lovforslag vil gøre det værre:

“Lovforslaget kolliderer fundamentalt med ideen om uni'er som uafhængige, for den skjulte hensigt er udpegning af bestyrelsesformænd ud fra politisk-administrative hensyn og ikke ud fra det faglige og saglige. Den nuværende interne udpegning – med indstillingsudvalg m.m. – sikrer dog en procedure med en vis intern legitimitet”.

Politisk bestyrelsesformand får stor magt

Før uni-loven 2003 var Bang også medlem af konsistorium, så han har noget historisk ballast at trække på.

Lovforslaget vil føre til indirekte ministerudpegning, fordi ministeren kan styre, hvem der udpeges til bestyrelsesformand. Det gøres indirekte igennem nåleøjer med et indstillingsorgan og et udpegningsorgan (hvor ministeren indsætter formanden). Og i disse organer er vip-personale og studerende slet ikke repræsenteret.

“Udpegningen sker via kringlede beslutningsveje, som groft sagt dækker over, at ministeren får stor indflydelse på, hvem der udpeges. Og det er slet ikke uvæsentligt for vip-personalet. Bestyrelsesformanden får nemlig stor magt ved udpegning af rektor, som udpeger dekaner, som udpeger institutledere osv. Og bestyrelsesformanden tillægges udtrykkeligt stor magt, idet han skal stå for 'dialogen' med ministeriet, dvs. at

formanden vil have blikket vendt opad og vil være loyal opad”.

For ikke at blive misforstået tilføjer Bang, at den manglende interesse om at sikre den akademiske medindflydelse er symptomatisk og fundamental, og den kan ikke repareres ved indsættelse af flere repræsentanter for de ansatte og studerende i indstillingsudvalg m.m.

Fagkyndighed kontra embedsmænd

Med ministerudpegning risikeres, at der kommer politisk-administrative hensyn ind, som anfægter uni'ernes uafhængighed:

“De nye bestyrelsesformænd behøver ikke have stor forståelse for det særlige ved universitetet. Den nuværende interne udpegningsmekanisme – hvor vi fagkyndige har indflydelse i et ansættelsesudvalg – betyder dog, at fagkyndigheden har nogen indflydelse på udpegningen. Jeg var selv med til at udpege SDU's formand Lars Nørby Johansen ud fra, at han er vidende om uni-livet og om SDU's lokale forankring osv. Det giver legitimitet, og jeg har stor respekt for ham, og jeg håber omvendt også, at han lytter til min fagkyndighed”.

Endelig vil der være en skjult vinder, hvis lovforslaget vedtages, vurderer Jørgen Bang:

“Lovforslaget fortæller faktisk ikke, hvorfor den nye udpegningsmekanisme er nødvendig, og der har heller ikke været en lødig debat om det samme. Alt tyder derfor på, at forslaget er skabt blandt topembedsmænd i departementet. Hvis det føres ud i livet, vil det formentlig heller ikke være ministeren eller 'samfundet', som får mere magt, for ministeren har andet at se til. Men departementschefen får flere styringsredskaber.”

KU's eks-rector: Mistillid

Politikere men især embedskorpset fik modspil fra KU og andre universiteter, og det var
Og det straffes, lyder historieskrivningen fra KU's eks-rector Ralf Hemmingsen.

”Jeg kan jo ikke bevise årsagssammenhængen, men det har da strejft os, at KU efter de offensive, men upopulære forsøg på at få bygningssejle efterfølgende blev udsat for straffeaktioner. Vi havde en oplevelse af, at KU's selvstændige markeringer fik politisk-økonomiske konsekvenser”.

Det fortæller KU's eks-rector Ralf Hemmingsen.

KU's ledelse var således ikke i tvivl om, at det var upopulært hos nogle parter opad i systemet, at KU i flere år pressede på for at få bygningssejle, som faktisk er nævnt i uni-loven. Embedskorpset undrede sig over uni-ledelsernes roller, og at de ikke bare pakkede sammen. Der lå påtaler i luften: ”Vi fik hints om, at vi stod til spanking i de højere departementer. Det blev vist kun afværget ved, at departementerne indså, at de ikke havde instruktions-beføjelser over universiteterne. Rektorer var ikke en slags embedsmænd og styrelseschefer, som skulle klappe hælene sammen, når der kom ordre ovenfra”.

Der har været sager, hvor minister og embedskorps blev mødt med modsigelse, og det gav et klima med mistillid. Og det skabte bitterhed især i embedskorpset:

”Og det aktuelle lovforslag om mere ministerstyring via bestyrelsesformænd og resultatkontrakter er en afledt konsekvens af den bitterhed, tror jeg. Man vil have mere styr på kommandovejene fra det politiske system til universitetsledelsen”, siger Hemmingsen og giver to eksempler.

Krisesak 1: KU's insisteren på selveje

KU pressede i perioden 2012-16 på for at få bygningssejle som DTU og CBS. Med reelt selveje vil KU kunne købe og belåne og ombygge uden at skulle igennem Bygningsstyrelsen, som er en besværende og fordyrende instans. Men KU fik nej, fordi staten (Finansministeriet) frygter at gå glip af en værdistigning på KU's indreby-bygninger, selv om universitetet altså fortsat ville være en statsinstitution med statsværdier.

Men rektor oplevede, at KU's offensive markeringer havde konsekvenser:

”Lige efter konflikten med Bygningsstyrelsen, ministeriet og Finansministeriet skete der såmænd det, at Finansministeriet fjernede 90 mio. kr. fra KU's bevilling, som var KU's kompensation på den dyre SEA-ordning på KUA. Det var penge, der gennem et tiår havde stået i bevillingerne til KU. Det skete med et pennestrøg, og vi fik aldrig en begrundelse”.

Krisesak 2: Sofie Carsten Niensens dimensioneringsplan

Den anden sag, hvor KU oplevede, at modstand har fået videre konsekvenser:

”Det var turbulensen om dimensioneringsplanen 2014-15, hvor minister Sofie Carsten Nielsen – som ellers var en fagligt dygtig minister – uden forudgående forhandlinger søsatte en uigennemtænkt plan, som KU og andre universiteter protesterede imod. Dels fordi vi faktisk selv havde gang i noget. Og dels fordi der var indlysende fejl i den, som ministeren også blev nødt til at rette.

Nogle beskyldte universitetsledelserne for illoyalitet og for at opføre sig som ”Universitetspartiet”, selv om vi faktisk bare arbejdede på de bedste betingelser for vores eget, bestyrelsesledede universitet. Det skal vi jo jf. universitetsloven og fundatser”.

”Men vores protester – kombineret med at oppositionen også gravede i sagen – skabte stor offentlig og politisk turbulens. Selv om ministeren og hendes embedsmænd selv havde bragt sig i den situation, skabte det bitterhed over for uni-ledelserne, som man ikke syntes opførte sig loyalt mod minister og ministerium”.

Baggrund: Politikskifte sendte abe til uni'erne

De konkrete sager skabte mistillid og bitterhed. Men klimaet havde en dybere politisk baggrund, mener Hemmingsen:

”Politikernes – men især embedsmændenes – fortælling om

Vi fik hints om, at vi stod til spanking i de højere departementer ...

Eks-rector Ralf Hemmingsen

dimensioneringsforslaget lød, at forslaget var nødvendigt, fordi bestyrelserne ikke havde kendt deres besøgstid og opført sig med rettidig omhu. Det hævdede de på trods af, at i alt fald KU havde nedlagt lige så mange uddannelser som vi havde oprettet”, siger eks-rectoren, som pludselig stod med den varme kartoffel, da der skete et politikskifte.

”Fortællingen om ledelsernes forsømmelser var politikernes og embedsværkets omskrivning af deres egne gerninger: Forhistorien var, at minister Sahl Madssen 2011 og SR-regeringen 2013 pålagde universiteterne at ’optage den største generation’ via oprettelse af nye studier og studiepladser. Pludselig trak Morten Østergaard så i nødbremsen, og politikere og embedsmænd gav universitetsledelserne skylden”.

Finansministeriet vil have flere styringsknapper

Mistilliden til universiteterne er der også hos Finansministeriet, som er en vigtig faktor bag det aktuelle lovforslag om indirekte ministerudpegning af bestyrelsesmedlemmer, om flytning af magt fra rektor til bestyrelsesformand og om resultatkontrakter:

”Uanset at lovforslaget taler om, at der skal være armslængde mellem universiteter og politikere/ministeren, så vil ingen vel benægte, at intentionen med lovforslaget at forkorte armslængden? Universiteter er i moderne økonomier en vigtig del af den nationale værdiskabelse både på forskning og uddannelse, og man kan ikke

have, at universiteter er for uafhængige og selvstændige. Staten/Finansministeriet vil have flere strategiske styringsredskaber, flere knapper at skrue på”.

Lovforslagets ambition: Bias om systemloyalitet

”Og mistillids-dagsordenen rækker langt ned i systemet. Lovforslaget betyder en styrkelse af bestyrelsesformanden, og der bliver meget langt til indflydelse for de ansatte, hvilket også afspejles i selve udpegningsystemet, hvor studerende og ansatte næsten ingen indflydelse får”, siger han. Desuden vurderer Hemmingsen, at den foreslåede model risikerer at skabe en spaltning i bestyrelsen og kan gøre relationen mellem bestyrelse og rektor mere speget.

”Lovforslaget er ikke udtryk for et balanceret system mellem stat og uafhængige universiteter, for bias går entydigt mod mere politisk indflydelse. Armslængden bliver mindre. Uanset hvordan den indirekte ministerudpegning så forvaltes i praksis – uanset om det er en ministerloyal person, der bliver bestyrelsesformand eller ej – er lovforslaget et politisk krav om lydighed og loyalitet over for de politiske signaler. Det vil præge lederernes dispositioner og prioriteringer; der vil være psykologiske koblinger til minister og Folketinget”.

Grundlæggende er det et forkert signal at give til en sektor, hvor der angiveligt skal være store frihedsgrader og forskningsfrihed: ”Minister-udpegnings indbyggede ’bias’ er i mine øjne et forkert signal, for det vil præge hele universitetet – det vil kunne målstyre idemængden, begrænse kreativiteten og lysten til at gøre utraditionelle ting”.

”Selvfølgelig skal samfundet via Folketinget kunne sætte rammer for universiteterne, men det skal ske på et meget overordnet niveau, ikke i sammenhænge, som bare nærmer sig det akademisk-strategiske endside det driftsmæssige”.

jø

Politisering af sektoren – i korridoren

”Den politiske virkelighed har ændret sig, fra, at forskning var et offensiv satsningsområde, til at være blevet et område, der skal bespares og styres. Besparelser og den mistillidsdagsorden, som det varslede lovforslag om ministerudpegning er udtryk for, er meget dystert for landet. Behovet for selvstændige og kreative universiteter, der ikke tænker kortsigtet, har aldrig været større. Her burde man lære af de positive erfaringer fra Globaliseringsmidlerne, som virkede og gav sektoren et boost”, siger eks-rektor Ralf Hemmingsen

Det er eks-rektorens oplevelse fra sine 11,5 år, at det politiske spil omkring universiteterne er blevet skærpet, og det har konsekvenser for, hvad der siges i det offentlige rum:

”Der er ingen tvivl om, at Finansministeriets indflydelse og magt er vokset. Der er opstået en tæt kobling mellem Finansministeriet som tonestyrende og ressortministeriet på den ene side og institutionerne på den anden. Og det er min erfaring, at flere forhandlinger og

dispositioner foregår bag lukkede døre eller i korridorer. Det betyder, at universitetsledere skal tænke omhyggeligt over, hvad man siger, og i hvilket forum, samt hvad man bringer ud i det offentlige rum”, forklarer han.

”Samtidig er der sket et bekymrende skifte i embedskorpset. Vi forhandler ikke længere med embedsmænd med fagindsigt i sektoren, men med forvaltnings-generalister”.

Hemmingsen giver et eksempel: ”Der kan siges meget om den tidligere universitetsdirektør i ministeriet Jens Peter Jacobsen. Men efter mange år i jobbet var han faktisk udrustet med store faglige kompetencer. Når vi fx beklagede os over laboratorie-standarden, kunne han godt se, at det var nedslidt, og bidrog så konstruktivt til at anbefale over for det politiske system, at det problem blev løst. Sådan er det ikke i dag; da er embedskorpset helt drænet for sektorfaglighed og har fokus på helt andre elementer, fx økonomi og management”.

Ralf og vip’erne

Hemmingsen var den første rektor efter uni-loven 2003, og han blev personificeringen af topstyre og afskaffelse af den kollegiale medbestemmelse. Hvordan har samarbejdet med vip’erne været?

”Reformen styrkede rektors stilling og svækkede medindflydelsen. Vi har da haft ubehagelige sparerunder, hvor der blev nedlagt 500 stillinger, men jeg synes ikke, at jeg bragte mig i et modsætningsforhold til vip’erne. Jeg oplevede min rolle som facilitator fx på bygningssiden, og vip’erne skulle

levere indholdet i form af forskning og undervisning – og det har de gjort”, svarer Hemmingsen.

”Der var et strukturelt problem med vip’ernes medbestemmelse, idet der ikke var direkte kontaktflader mellem rektor og vip’erne og studenterne. Men for fire år siden oprettede vi et fælles senat for alle seks fakulteter, så der faktisk er fælles organer med direkte kontaktlinjer. Og det fungerer godt, oplever jeg”.

Ph.d.-succes med ubesvarede

Generelt godt og positivt, lyder det i stor evalueringsrapport om ph.d.-uddannelserne. Men lidt for overfladisk, mener ph.d.-studerende

Det ser jo godt ud:

- 81 procent af de ph.d.-studerende er tilfredse eller meget tilfredse med deres uddannelse.
- 75 procent af de udenlandske bedømmere vurderer, at afhandlingerne er gode eller meget gode.
- 19 ud af 20 ph.d.-uddannede er i beskæftigelse. Samlet set er det samfundsøkonomiske afkast større end udgiften.

Sådan lyder nogle af de overordnede konklusioner på den evaluering af ph.d.-uddannelserne, som Uddannelsesministeriet udgav i begyndelsen af marts.

Evalueringen kommer på baggrund af den store ph.d.-satsning, der i årene 2003-2010 skabte en fordobling af ph.d.-produktionen og en efterfølgende debat om, at kvaliteten af ph.d.-uddannelsen og ph.d.-dimittenderne har været dalende.

Kvalitetsbegrebet hos studerende og hos vejledere?

Dem, der frygtede dårligere ph.d.-kvalitet, får imidlertid ikke bekræftelse af evalueringen. Beskæftigelsestallene ser gode ud, gennemførelsen er høj, og de kvalitative vurderinger fra vejledere og ph.d.-studerende selv er som regel 'gode' eller 'rigtig gode'. Der er ikke meget at hænge sin kritik op på.

Men spørgsmålet er, hvad man så kan bruge de nydelige tal til. Ph.d.-studerende Rune Dall Jensen, AU Health – og medlem af en arbejdsgruppe under AU's ph.d.-forening AUPA – synes overordnet, at ministeriets embedsmænd med evalueringen har lavet et grundigt stykke arbejde. Men evalueringen har også svagheder, særligt i forhold til kvalitetsvurderingerne.

"Jeg er ikke sikker på, at det, ministeriet vil sige er kvalitet, er det samme som vejledere og studerende. Eksempelvis kommer rapporten frem til, at de ph.d.-studerende giver læringsudbyttet af uddannelserne en samlet score på 0,79. Men det tal er et gennemsnit for vurderingen af 19 underpunkter. Det synes jeg er en meget bred vurdering af, hvad kvalitet er," siger han.

Spørgsmål uden brugbart svar

Blandt de 19 punkter spørges blandt andet til, om man som ph.d.-studerende er blevet bedre til at indsamle og analysere data, indsende et abstract til en conference, som vil blive godkendt, udvikle nye ideer inden for ens fagområde osv.

"Sådan et tal – hvad kan man bruge det til? Det er ikke noget, der giver os ny viden," siger Rune Dall Jensen, der ærgrer sig over, at man ikke er dykket ned og har behandlet hvert punkt for sig.

Den ph.d.-studerende nævner også, hvordan det i rapporten fremhæves, at godt 25 procent af de adspurgte vejledere mener, at de ph.d.-studerendes faglige niveau i dag er højere end for ti år siden. Til gengæld mener 18 procent, det er lavere, mens resten siger 'samme niveau' eller 'ved ikke'. Med andre ord et resultat, der både kan læses positivt og negativt, alt efter hvilke briller man har på.

Relevans af pligtige kurser?

Allerede da spørgeundersøgelsen blandt ph.d.-studerende blev gennemført i efteråret, var der en vis skepsis at spore omkring undersøgelsen.

"Ser vi på spørgsmålene, oplever vi, at de ofte er meget firkantede og ikke fanger mange af de ting, der er vigtige for os med hensyn til kvalitet i ph.d.-uddannelsen", sagde **ph.d.-studerende Helene Halkjær Jensen**, formand for AUPA, til FORSKERforum.

Hun efterlyste blandt andet spørgsmål om prioriteringen og værdien af de enkelte elementer i uddannelsen, som for eksempel omfanget af kurser, udlandsophold, omfanget af undervisningen samt dynamikken og processen og miljøet.

Nogle af de punkter bliver til dels belyst i rapporten, konstaterer Rune Dall Jensen. Men han synes grundlæggende stadig, rapporten og undersøgelsen går for overfladisk og generaliserende hen over nogle af de problemstillinger, der reelt kunne hjælpe til at kvalificere ph.d.-uddannelsen.

"Der er nogle mangler omkring kurserne. En tabel afslører, at ca. 60 procent af de studerende og 50 procent

Der kan uddrages mange positive konklusioner fra ph.d.-evalueringen.

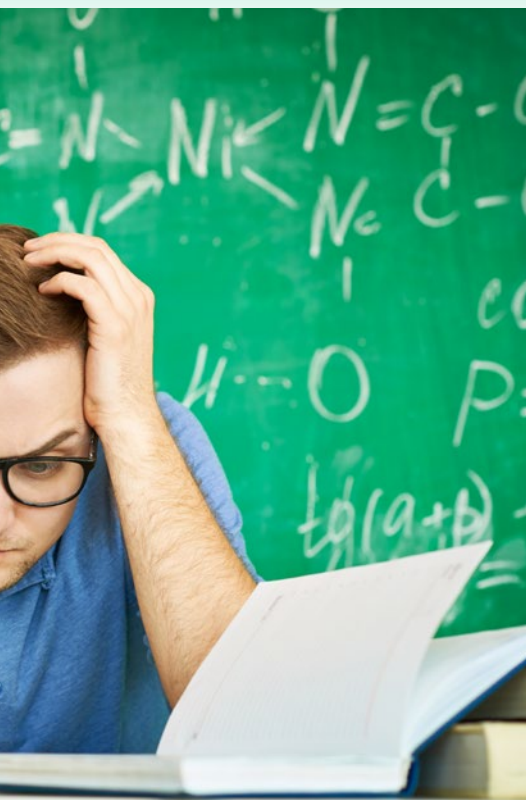
af vejlederne har svaret, at relevansen af kurserne ikke er 'meget høj'. De tal synes jeg er ret markante, og det kunne være interessant at få uddybet. Men man kan ikke se ud af rapporten, hvilke kurser der er mere eller mindre relevante."

Rune Dall Jensen bemærker også, at der er stor uenighed blandt vejlederne. Lidt over halvdelen har erklæret sig enige eller meget enige i, at tre år er passende. Men godt en tredjedel er uenige eller meget uenige, og resten ved det ikke. Blandt vejlederne på NAT er det dog næsten halvdelen, der mener, uddannelsen bør være længere.

Problem: Stress og høj arbejdstid

I det omfangsrige talmateriale er der dog resultater, som Rune Dall Jensen tror kan sætte gang i debatten om ph.d.-uddannelsen.

"Over 60 procent fortæller, at de føler sig stressede. 13 procent arbejder over 50 timer om ugen – og det tal er endnu højere inden for naturvidenskab. 10 procent siger, de er utilfredse med studiemiljøet. Der er også en høj andel vejledere,

eringsrapporten, men der mangler også svar på substantielle forhold omkring kvaliteten af ph.d.-uddannelsen. Foto: Colourbox

der stiller spørgsmålstejn ved længden på uddannelsen. Der kan rapporten skabe grobund for forbedringer.”

Længden af ph.d.-uddannelsen er også et tilbagevendende tema. Den treårige danske er forskellig fra en række europæiske lande, hvor den er fire- og sågar femårig, blandt andet Sverige, Finland og Holland.

Mange ph.d.-studerende og vejledere efterlyser da også også mere tid til egen forskning. Men det blev der ikke spurgt til, så det fremgår af de frivillige, kvalitative kommentarer.

”Jeg bliver desværre nødt til at sige, at ph.d.-uddannelsens tilrettelæggelse ødelægger kvalitet i uddannelsen.

Ph.d.-studerende får alt for lidt tid til forskning,” lød det eksempelvis i en af de kommentarer, der var gengivet i rapporten.

En del vejledere foreslår konkret, at uddannelsen udvides med et år for at skabe den ekstra tid.

Rune Dall Jensen vil dog ikke uden videre købe en udvidelse som løsning:

”Min personlige vurdering er, at jeg ikke er sikker på, at en udvidelse er det

Rapporten om ph.d.-uddannelserne

Ph.d.-uddannelsen har høj kvalitet og er attraktiv på det private arbejdsmarked. Sådan konkluderede Uddannelses- og Forskningsministeriet i deres pressemeddelelse, da den omfattende ph.d.-evalueringsrapport blev offentliggjort i starten af marts.

Det glade budskab kom på grund af en generel overvægt af positive vurderinger fra de næsten 9.000 ph.d.-studerende, vejledere og internationale forskere, der har bidraget til undersøgelsen.

I en spørgeskemaundersøgelse blandt alle nuværende ca. 8.500 ph.d.-studerende udtrykker

- 46 procent, at de i høj grad er tilfredse med deres ph.d.-uddannelse, mens
- 41 procent ’i nogen grad’ er tilfredse.

Den selvrapporterede ugentlige arbejdstid for de medvirkende ph.d.-studerende ligger på 37-50 timer om ugen, og de bruger i gennemsnit

- 54 procent af deres arbejdstid på egen forskning,
- 10 procent på undervisning,
- 10 procent på ph.d.-kurser samt
- 9 procent på andres forskning. Blandt vejlederne vurderer
- 6 procent, at det faglige niveau i ph.d.-afhandlingerne er ’meget højt’,
- 50 procent vurderer det som ’højt’, og
- 38 procent vurderer, at niveauet er ’middel’.

Ekspansion på bekostning af kvalitet?

En af de store diskussioner, der har været omkring den kraftige vækst af ph.d.-studerende, har været

smarteste. Jeg er tilhænger af større fleksibilitet i uddannelsen, så den retter sig mere mod, hvad man skal bruge den til. Der er stor forskel på, hvilke behov aftagerne har, alt efter om det er et universitet, et hospital eller en privat virksomhed. Sigter man mod privat ansættelse, er der måske ikke så meget grund til at opøve sin undervisningskompetence. Og måske skulle man kunne foretage sit ’miljøskifte’ i en virksomhed frem for på et andet universitet.”

spørgsmålet om, hvorvidt væksten har ført til et tilsvarende fald i kvaliteten. Blandt de rutinerede vejledere (mere end 10 år) vurderer

- 24 procent, at de ph.d.-studerendes faglige niveau er højere end for 10 år siden,
- 48 procent, at det faglige niveau er det samme, mens
- 16 procent mener, at det er lavere end for 10 år siden.

Det er svært at sammenligne resultaterne med tidligere målinger. Det kan man dog enkelte steder, bl.a. på de internationale forskere, der bedømmer danske ph.d.-afhandlinger

- 29 procent af disse vurderer, at kvaliteten er ’meget god’ i forhold til standarden på internationalt førende universiteter,
- 47 procent vurderer, at den er ’god’.

Det er ifølge rapporten en stigning i forhold til en lignende undersøgelse fra 1999, hvor et antal udenlandske bedømmere blev stillet samme spørgsmål, konkluderer rapporten.

I forhold til beskæftigelsen ligger ph.d.-dimitterende fra danske universiteter på en femteplads i OECD-lande med en beskæftigelsesprocent på 94. Andelen af ph.d.-uddannede, der er beskæftiget i den private sektor, har ligget stabilt på ca. 37 procent i perioden fra 2008-2015.

Rapporten fastslår også, at det samfundsøkonomiske afkast af ph.d.-uddannelsen er positivt. Samfundets omkostninger går omtrent op med den ekstra erhvervsindkomst. Men oven i det kommer værdien af den forskning og viden, som ph.d.-uddannede bidrager med.

”Og så viser rapporten, at kun 65 procent af vejlederne har været på vejlederkurser eller kompetencegivende kurser. Der kunne måske godt ligge noget optimering her, hvis alle vejledere er klædt ordentligt på.”

Rapporten skal diskuteres på en konference den 6. april, hvor Rune Dall Jensen ser frem til at kunne bidrage til diskussionen sammen med ph.d.-fæller i AUPA samt den landsdækkende ph.d.-forening PFND.

Kommercialisering en und

Indsatsen for at omsætte forskning til patenter er pebret affære. Oveni kommer tilmed personalet til at fremme og håndtere patenter

Forskning-til-faktura – Helge Sanders gamle motto – har aldrig været mere aktuelt. Den seneste opgørelse viser et stigende antal indberettede opfindelser, et stigende antal licens-, salgs og optionsaftaler samt et stigende antal spinout-virksomheder.

Et svar på et klart politisk ønske, der blandt andet kan læses ud af universiteternes udviklingskontrakter med Uddannelses- og Forskningsministeriet. Patentering og kommercialisering er en opgave.

Men det koster at være kommerciel. På danske universiteter arbejde 82 personer på fuld tid med patentering og andre former for kommercialisering af forskningsresultaterne, og det er også en foreløbig kulmination på en støt stigning over årene. Dertil kommer de forskellige udgifter til rettighedsbeskyttelse på næsten 50 millioner (ekskl. personale), hvilket også er det højeste hidtil.

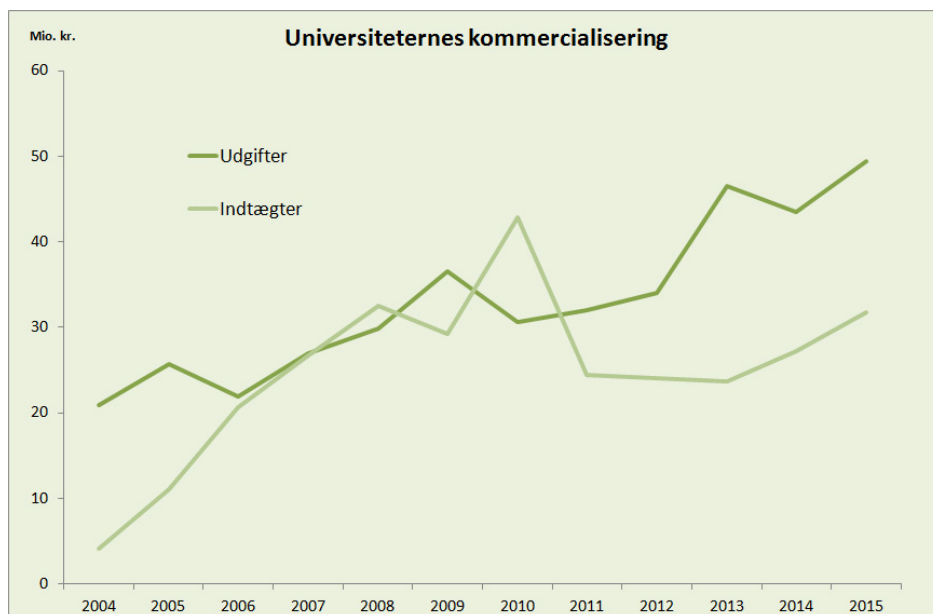
Uddannelsesministeriets opgørelse viser udgifter og indtægter ved universiteternes indsats for rettighedsbeskyttelse, og de giver tilsammen et klart minus på små 18 millioner for 2015. Det er der i og for sig ikke noget nyt i. I hvert af de seneste fem år har universiteterne til sammen brugt langt mere, end de har tjent.

DTU med stort minus

Ser man på de enkelte universiteter, er der dog store forskelle på, hvor meget man bruger og hvor meget man tjener. Både KU og AAU har faktisk plusser på balancen. Og så er der DTU, der investerer mange penge i rettighedsbeskyttelse – også langt flere end de får hjem.

DTU bruger 26,7 mio. på kommercialisering (ekskl. personaleforbrug), men får kun 11,1 mio. tilbage. Det giver røde tal på bundlinjen: 15,6 mio. Oveni kommer så et personale på 19 årsværk.

Men det regnestykke skal man ikke stirre sig blind på, mener **Peter Sylvest Nielsen**, chef for forretningsudvikling på

Universiteternes samlede udgifter til rettighedsbeskyttelse og indtægter ved kommercialisering. Siden 2011 har udgifterne være markant højere end indtægterne. Kilde: Ufm.dk

DTU. For pengene køber nogle gevinster, der ikke fremgår af kommercialiseringsstatistikken.

”Vores opfattelse er, at vi skal se på hele værdiskabelsen. Og her tænker jeg på, at vi skaber arbejdspladser gennem spinout-virksomheder, der kan trække kapital, og fordi vi overfører teknologi til eksisterende virksomheder. Og så er virksomhedssamarbejde den mest effektive måde at sikre vidensoverførsel fra universitetet til det øvrige samfund,” siger Peter Sylvest Nielsen.

Han fortæller også, at DTU’s relativt store investering i rettighedsbeskyttelse skal ses som en del af en kulturel udvikling.

”Et universitet har traditionelt fokus på forskning og undervisning. Men vi har også fokus på det med at omsætte forskning til opfindelser og træne både forskere og studerende til innovation og entreprenørskab. I den proces er kommercialiseringen et væsentligt element.”

DTU: Investering giver afkast

Vil det sige, at det ikke er et problem, at I årligt har et underskud på mellem 15 og 20 millioner på kommercialiseringsindsatsen?

”Selvfølgelig vil vi gerne gøre det bedre. Jeg ser det ikke som et problem. Og den der statistik er en meget kunstig måde at opgøre det på. En del af de spinout-virksomheder, vi har etableret, har vi en ejerandel i, som repræsenterer en værdi på godt og vel 50 millioner. Det fremgår ikke af statistikken.”

Belaster det her forsknings- og uddannelsesbudgettet?

”Nej. Vi har en omsætning på 4,5 milliarder, og ser du på de her omkostninger, så udgør få promiller af budgettet. Og vi skal også lige huske på, at patentering bliver brugt som et redskab til at skaffe forskningsamarbejde og midler til samarbejde med industrien. Tog vi det regnskab med, tror jeg der ville være et stort overskud,” siger Peter Sylvest Nielsen.

DTU toppede i 2013 og 2014 med antallet af patentansøgning og udstedte patenter. Og i og med, den kommercielle

erskudsforretning

ring

effekt typisk først kommer nogle år efter, forventer Peter Sylvest at balancen vil rette sig nogle år ude i fremtiden.

AAU: Tilbageholdne med patentering

Et sted, hvor tallene ser noget anderledes ud, er på AAU. Her var udgifterne til rettighedsbeskyttelse i 2015 under en tyvendel af DTU's. Alligevel har man et stort antal licens-, salgs- og optionsaftaler og en pæn indtægt af disse.

Når udgifterne er relativt lave, skyldes det blandt andet, at man på AAU er mere tilbageholdne med at søge patenter. Det forklarer **chefkonsulent Peter Rasmussen** fra AAU Innovation og Forskningsstøtte.

”Når det gælder patentering, tænker jeg, man skal være påpasselig omkring omkostninger. I princippet kan du aflevere patentansøgning for hver eneste indberettet opfindelse. Men en patentansøgning det medfører store omkostninger, der kommer til at sige yderligere over tid. Og historien har vist, at det ikke altid hjælper, at man rettighedsbeskytter en opfindelse. Nogle gange er man for tidligt ude til at industrien vil udvikle det,” siger Peter Rasmussen.

At få udstedt et patent starter ifølge Peter Rasmussen med en investering på 50-100.000 kroner, og det beløb kan hurtigt blive fordoblet efter 12 måneder, hvis patentet skal internationaliseres og eventuelt opgraderes. Helt galt bliver det, hvis man på længere sigt vil videreføre patentet i enkelte lande. En udgift som Peter Rasmussen anslår til 200-400.000 kroner pr. land. Men, tilføjer han, på det tidspunkt skal et universitet helst være helt ude af processen og have overladt den videre rettighedsbeskyttelse til en kommerciel partner.

250.000 patenter i en mobil

AAU har traditionelt mange samarbejder med især mobiltelefon-industrien. Og det

er et vigtigt input til forskningen, siger Peter Rasmussen.

”Vi har nogle forskere med ekspertiser på nogle helt særlige områder – det kan være elementer i infrastrukturen eller materialet – som kan byde ind. Til gengæld kommer virksomhederne med deres baggrundsviden og har gjort det i årevis”, fortæller han.

Mobiltelefon-industrien er et højteknologisk og dermed også høj-patenteret område. Det anslås, at en teknologien i en mobiltelefon strækker sig over 250.000 patenter. Men mange af de patenter, der kommer ud af AAU's forskning, fremgår ikke af statistikken, fordi det er virksomhedspartnerne, der søger patenterne. Og der fejler ministeriets opgørelse, synes Peter Rasmussen.

”Det irriterer mig lidt, at man kun måler hvor meget institutionen selv indleverer. I og med vi arbejder sammen med mange industrier, patenteres der meget mere forskning fra AAU, end statistikken viser,” siger han, og peger også på, at antallet af patenter ikke bør være en målestok, man vurderer succesen på.

”Patentering er et af mange værktøjer til at gøre viden kommerciel. Men det er ikke altid nødvendigt at patenter.”

Lige som hans kollega på DTU advarer Peter Rasmussen mod at læse statistikken alt for firkantet og se indtægter og udgifter omkring rettighedsbeskyttelse som noget, der nødvendigvis skal give overskud.

”Det handler om nyttiggørelse af en særlig type forskningsresultater, der har behov for at blive samlet op og stillet til rådighed for omverdenen. Jeg er ked af det fokus, at man ser det som forretning,” siger han.

Så meget koster patentering

At patentere en opfindelse er en særdeles bekostelig affære, og det bliver bare dyrere, jo længere man kommer. Her er forløbet som opstillet af Techtrans - Det Nationale Netværk for Teknologi-overførsel med anslåede omkostninger:

- **Orienterende nyhedsundersøgelse**
Pris 5.000 - 20.000 DKK
- **Indlevering af patentansøgning i Danmark**
Pris 30.000 - 75.000 DKK
- **10 mdr. efter indlevering**
Nyhedsresultat og betænkning
Pris ca. 5.000 DKK
- **12 mdr. efter indlevering**
Prioritetsåret udløber og der indleveres opdateret international patentansøgning dækkende mere end 100 lande.
Pris 35.000 - 60.000 DKK
- **15 mdr. efter indlevering**
International nyhedsrapport
Pris ca. 5.000 DKK
- **18 mdr. efter indlevering**
Patentansøgningen offentliggøres
- **19 mdr. efter indlevering**
International patenterbarhedsprøvning
Pris: 15.000 - 25.000 DKK
- **29 mdr. efter indlevering**
International prøvningsrapport
- **30 mdr. efter indlevering**
National videreførsel af international ansøgning
Pris: 100.000 - 1.000.000 DKK eller mere afhængig af antal lande og i særdeleshed antal oversættelser.

I tillæg til disse udgifter betales årlige vedlige-holdelsesgebyrer i hvert land.

Kilde: Techtrans.dk

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Politiken 1. marts 2017.

POLITIKEN sendte sviner efter Ralf H.

Det er velkendt, at POLITIKEN kørte kampagne mod Ralf Hemmingsen for dennes rolle i Penkowa-sagen. På trods af at Hemmingsen blev renset, Kammeradvokaten afleverede 800 siders rapport, og at KU's bestyrelse gik detaljeret ind i sagen, kunne POLITIKENS klummeskribent ikke nære sig for at lave en eftertænkning mod Hemmingsen. Den hed i den trykte avis "Men tilbage står ... Penkowa-sagen" og i netudgaven var det såmænd strammet til "Afgående KU-rektor dækkede over Penkowa" (POLITIKEN 2. marts).

Klummen var en gentagelse af mistænkeliggørelser af Hemmingsen uden – for en god ordens skyld – at nævne, at Kammeradvokaten og en enig KU-bestyrelse kun fandt små ting at påtale. Klummens konklusion var, at Penkowa-sagen beviste, at Hemmingsen var en elendig rektor. Det lignede et karaktermord.

Klummen blev da også afvist af KU-bestyrelsesmedlemmer i et hvast læserbrev.

Hvad siger eks-rektoren selv til afskedsklummen?

"Det var en uventet redaktionel prioritering at trykke et afskedsinterview nogle dage før, og så et par dage efter dette meget emotionelle syrebud. Man

kan grue for min nekrolog, men den læser jeg jo så ikke. Jeg læser i øvrigt dagligt Politiken, og det vil jeg nok fortsætte med. Mange indlæg virker gode og informative, og er forhåbentlig knap så biased som den nævnte afskeds-sviner."

Men er der noget, som Hemmingsen fortryder i Penkowa-forvaltningen?

"Det med Penkowa skete jo i min tid som Sund-dekan. Men det var en grim sag, som i en længere periode blev belastende for mit rektor-arbejdsliv. Som bekendt blev jeg renset på de to hovedanklager, om jeg havde favoriseret Penkowa, og om jeg havde forvaltet usagligt. Det viste sig jo, at jeg havde taget beslutninger ud fra den viden, jeg havde. Og jeg kunne jo ikke gardere mig mod, hvad der viste sig at være hendes dokumentfalsk. Som Byretten fastslog, selv om hun slap fri på grund af forældelse", svarer han indledningsvist.

"Når det er sagt, kan jeg om min fortrydelse sige, at jeg er enig i Kammeradvokatens to kritikpunkter af mine dispositioner: For det første at jeg havde forsømt en skriftlig kommunikation, og der fortryder jeg, at jeg ikke var ombyggelig, så forløbet bagefter kunne dokumenteres skriftligt, jf. forvaltningslovens

krav. Og for det andet, at jeg indstillede Penkowa til Eliteforskerprisen, selv om vi vidste, at hun havde en politianmeldelse hængende over sig. Men her tog jeg og mine rådgivere afsæt i uskyldsformodninger (så længe man ikke er dømt, er man i princippet uskyldig). Det var en fejl, som jeg beklager og fortryder".

Blev universitetet presset ovenfra til at indstille fx fra Penkows private ven, videnskabsminister Helge Sander?

"Det kan jeg afkræfte. Indstillingen kom alene fra fagmiljøet. Og ansvaret for indstillingen var i sidste ende alene min, uden pression udefra".

I Penkowa-sagen blev der samlet underskrifter for at få rektor Hemmingsen fyret – er det et udtryk for, at universitetet – og især medicermiljøet – er et intrigant sted, fordi man slås om prestige og penge?

"Det var da meget ubehageligt. Jeg vil nøjes med at tolke de dramatiske aktionskrav som at de afspejler et stærkt følelsesmæssigt engagement hos vipørne. Det er et miljø, hvor man har et stort følelsesmæssigt engagement – identitet med sit arbejde – og det betyder et kolossalt commitment, som altså også udløser sådanne reaktioner", slutter eks-rektoren.